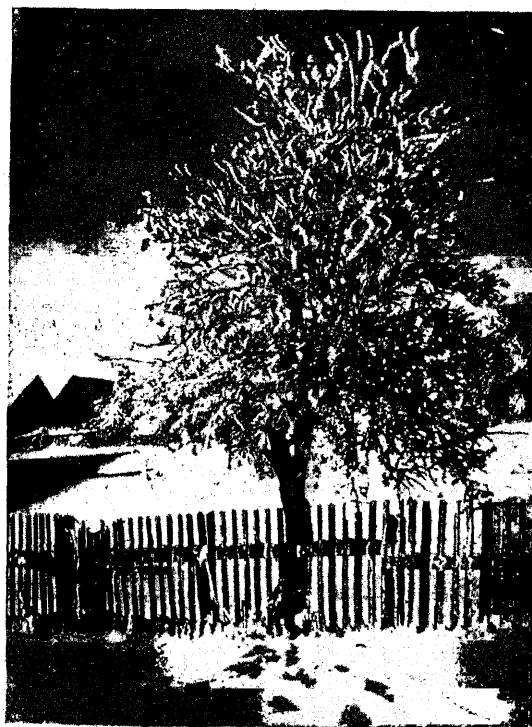

HIND
40
SENTI

ROMAAN

No

1

Fi. E. Bortzinski
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

SP-
9594

19

Talvelli.

32

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1932. A. XI. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 1

SISU:

P. Grünfeldt: Uueks aastaks.
P. Grünfeldt: Vana aasta õhtul.
Arnold Liiv: Tuul, miks nutad sa
uue aasta ööl?
W Marken: Raadiomees.
Edvard Welle-Strand: Tuli põleb.
Ervin Stranik: Tiitipe.
Ohijesa: Välja ürgmetsast.
Michal Zwick: Hoolitsevad isad.
Jakob Liiv: Ootel.
Juljan Ejsmend: Mänd mäel.
Hilda Kain: Kallid mälestused.
Will Scott: Eitede loba.
Thea von Harbon: Kes meie järel
tulevad.
Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 7.50
9 " (18 ")	" 6.—
6 " (12 ")	" 4.—
3 " (6 ")	" 2.—
2 " (4 ")	" 1.50
1 " (2 ")	" —.80
Üksiknumber	" —.40

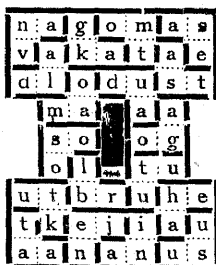
„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
telefon 437-18.

Hindmõistatus nr. 1 (235).

Kastmõistatus.

Seadnud: **Em. Gutmann**

Rasvaste joontega piiratud osad asetada nõnda, et lugedes algusest lõpuni saadakse teatud sooviavaldus.

Õigete lahendajate vahel loositakse välja 3 auhinda:

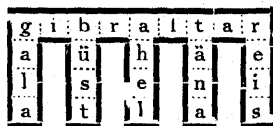
1. auhind 1 paar uiski.
2. „Eesti Vabariigi loomispäivilt 1917—1925.“
3. P. Grünfeldi luuletuskogu „Minu Kodu.“

Lahendused tulevad saata Romaani talitusele Vene tän. 13, Tallinn, märgu sõna all „Hindmõistatus“ kuni 20. jaanuarini 1932 a. Lahendus avaldatakse „Romaanis“ nr. 3 (237).

Loosimine on 22. jaanuaril 1932 a. kell 5 p. l. talituse ruumes, millest palutakse osavõtja asjast huvitatuid. Võidud on pandud välja Romaani talituse vaateaknal Vene tän 13.

„Romaani“ talitus.

Kammõistatuse lahendus 21 (231).

Rottmaat

Nr. 1 (235)

Jaanuar 1932

XI. aastakäik.

Uueks aastaks.

P. Grünfeldt.

*Eesti, minu kodupind,
Jumal õnnistagu sind!
Andku jõudu rahvale
tões ja teos vahvale!
Koidukastes kauniks saa,
Vanemate vaevamaa!*

*Minu kallis sünnimaa,
kaunis külvi-, künnimaa,
head mis üle lood ja teed,
korda mingi teod need;
õitsevaks siis jälle saad,
Jumal kaitsku kodumaad!*

Vana aasta õhtul.

P. Grünfeldt.

Tulevad mõtted kui mägede ojad,
karsked ja karged, kuid ometi soojad,
tulevad, kaasa tuues sealt saasta,
mis on annetand möödunud aasta,
kaasa tuues ka pärleid ja kulda,
aasta mis matnud on maaema mulda.

Tihti mu süda sai kurbuses nutta,
nähes, kuis aateid meil maeti nutta;
tihti mu süda ka hõiskas ja huikas,
nähes, et julgus me soontes veel tuikas,
nähes, et loovale tööle meid hüüti,
elule alust ja püsivust püüti;
nähes, kui põlati argust ja laiskust,
roogiti rahva seast räpakust, raiskust;
kuuldes, kuis lauldi veel isamaa ilust,
pääseda püüti meil raskuste vilust;
kuuldes, kuis vennad siin vendasid aitsid,
tuimuse unes tukkujaid laitsid.

Nägin siin neidki, kes kirusid kurja,
karates igale püüdjale turja,
nägin, kes see eest neid laitis ja sõitles,
isamaa ülimaks hüvanguks võitles.
Palju ma nägin siin argu ja hapraid,
aga ma nägin ka julgeid ja vapraid,
keda ei kohuta surm ega häda,
isamaa kindlus kui nõuab seda!

Kui sa nüüd saabud, uus, oodatud aasta,
ära siis õnne ja rõõmu meilt laasta!
Karasta kargelt me tõsimat tahet,
vähenda valu, ja paelusta pahet!
Anna me tööle siin edu ja sõudu,
laena me vaimule vajalist jõudu,
kõrgele tõsta me armsamad aated,
omariikluse vapramad vaated!
Meile tarkust ja töökust sa anna,
raskustest, hädadest üle meid kannal!

Tuul, miks nutad sa uueaasta ööl?

Arnold Liiv.

Kuulatan, kuis nutab vana aasta viimasel hetketel tuul majade korstnates, katusel, aia-plankude vahel ning raagses lepinkus, kuni ta hääb kaugete väljade tagustesse metsadesse jõudes kähisevaks kohinaks muutub . . .

Miks nutad, vingud ja hoigad sa, põhjamaade sünge, vesipisardest niiske tuul?

Tean, kuis sosistad sa, jõudnud pikalt rännakult mühavasse laande, põliste okaspuudele enda kurbuse põhjusi. Tean, kuis nutad aasta viimasel hetkel täis leinavalu ühes inimlaste hulkadega kõiki möödunud aasta valusid ja muresid, tuletades meelde ilusamaid õhulosse, mida elu armutalt katki rebinud. Su pilkude eest möödub lõpmatu ahel inimlapsi, kelle kehad on jätnud aasta jooksul külmaks elu ja energia vaim, asudes tundmatule teele — kaugete kuldrandade poole . . . Kõik meie askeldused ja tuluta tööd, kui sageli ei lõppenud nad aasta jooksul meile endale ja ka tihti kaasinimestele pisarate meres. Sa tead seda, mu parim sõber, põhjamaade tuul! Sul tuli ja sageli kuivatada inimlaste pisaraid just siis, kui neil ütkki sõpra ligidal polnud. Jäine-külm, niiske tuul, ka sina mõistsid hetki olla üksikule inimhingele lohutajaks — pisarate kuivatajaks. Tean, sa nutad

tihti meie kõikide kättesaamatute igatsuste pärast — mu sõber tuul . . .

Sa oled sageli koduta hulkur, nagu tänapäev tuhanded hinged elu murede ja tuhandete kriiside metsas . . .

Ära nuta, mu tuulekene, lohutamatu uue aasta ööl! Pühi jäised pisarad ja vaata uude aastasse rõõmsa pilguga, ehkki sul on teada, et ka selles saad olla tunniühikuks lõpmatute inimhädade ahelale täis ohkeid ja pisarpärleid . . . Mäleta, kuis paistis ka vahel vanal aastal, oh põhjamaade tuul, rõõmsalt suvipäike pilvitust taevast, ning laulsid rõõmu ja muretuse linnud lustisivi elulaule . . .

Ära nuta, ära kaeba põhjamaade tuul, uue aasta ööl — eel on ootamas ometi meidki kord kuldsete päevade ahel . . .

Ootused ja lootused, neid hoiab rüpes uus aasta naeratades kelmikalt just nagu iga uue aasta ajal . . .

Jäta nutu-ohked, oh põhjamaade tuul — sa põhjamaa poegade ja tütarde vaimuleegi õhutama nende kodu kolde kaitsmisel ja soojendamisel!

Rakveres, 1931/2.

Õnnerikast uut aastat

soovime kõigile meie lugejatele, kaastöölisile, sõbrulle ja poolehoidjatele, meie esindajatele, tellimiste vastuvõtjatele, üksiknumbri müüjatele ning kuulutajatele.

„Romaani“ toimetuse ja talituse.

Raadio-meies.

Saksa kirjanik **V. Markeni** romaan.

1

Esimene peatükk.

Jõuluõhtul oli tühjaks jäänud väike kaasiino, mis Berliini saatejaama uude raadio-majja asutatud.

Ainult väike mustajuukseline kapellmeister, einsteinilakaga Eugen Külz — nii nimetasid teda ta head sõbrad — istus noore, elegantse mängujuhi Karlheinz Püscheli seltsis, kes juba aasta aega Berliini saatejaamas edukalt töötas.

„Eugen,“ jatkas mängujuht juttu, „ütlemulle, kas oled Schulenbergiga juba rääkinud?“

„Uue intendandiga? Muidugi, juba kaks korda.“

„Noh, mis sa temast arvad?“

Eugen raputas tusaselt oma lakka.

„Miks sa seda minult küsid?“

„Miks siis mitte sinult? Muidugi pean seda sinult küsima, sest sa viibisid eile terve tunni tema juures.“

„Milline asi! Eestost ma kaugemale ei saanud. Tahab mulle teatada, mil see talle sobib. Sina, Karlheinz, sel Schulenbergil on kombad — ei või ütelda, et need mulle meeldivad.“

Püschel vahtis tüki aega enese ette ja puhus mõtiskledes sigareti suitsurõngaid lakke.

„Ütle mulle, Eugen, mõistlikult: Schulenberg on nüüd juba kümme päeva intendant.“

„Hästi arvatud, mu poiss!“

„Jumal, ole kord ometi viis minutitki mõistlik! Intendantide vahetus on ju ometi asi, mis meile väga palju tähendab!“

„Mina ei saa sinust küll aru, aga räägi rahulikult edasi.“

„Vaata, Eugen, see on viimasel ajal juba kolmas intendant. Ikka tulid nad, ja esimene kaheksa päeva sees oli neid tunda. Kas mäletad veel Kahlbrechti, kel olid suurepäraseks ideed. See oli kole aeg.“

„Noh, ja?“

„Arvan, Schulenberg tuleb, ja teda pole tundagi. Uutest ideedest, erilistest soovidest, ümberkujundamisest — kõigest pole midagi kuulda!“

„Noh, ja?“

„Jumal, ma arvan, Schulenberg on ise laadi. See on mulle õudne. On seal ja töötab, ei hooli nähtavasti millestki, vähe-

malt mitte otsejoones. Mis saab nüüd? Milised peame olema?“

„Jah, tuleb ära oodata, Karlheinz, teisiti see ei lähe. Küll ta juba kuumaks läheb. Muide oleme teda ometi juba tunda saanud.“

„Kuidas?“

„Noh, proua Bartenstein ei laula enam saatejaamas.“

„Oo, see on huvitav. Ja tervitatav. Sest tema ei oska üldse laulda.“

„Räägitakse üldse, et Schulenberg tahtvat suurt puhastust ette võtta!“

Püschel vahtis oma ette.

„Oleme õiglased, seda on vaja! Seisukord nõuab seda tungivalt.“

— — —

Mehed vaikisid natuke aega. Paistis, nagu oleks neid vallutanud jõuluõhtu helevus ja takistanud neid rääkimast.

Saatejaamakasiino pidaja oli sel päeval kodust ära, sest ta teadis, et siis suurt äri ei tee. Saatejaam tõi sel päeval ülekanadeid kirikutest ja saalidest ja alles kell kaheksa pidi orkester jälle mängima.

Püschel, kes väga hoidis väikest Külzi, oli nagu Külzki poissmees, ja nad olid otsustanud pärast teenistust kasiinos peremehe proua Ammerlingi ja selle tütre seltsis, kes oli pime, väikest jõulupidu pühitseda.

Nad olid tellinud karbikala, selle juure kange punshi, ja tahtsid püha õhtut nüüd võimalikult mugavalt veeta.

„Ütle mulle, kes on õieti see Rainer Markgraf, kes täna kõneleb?“

„Ei tea õieti . . . , keegi väike toimetaja „Tribüne“ toimetusest, kes õieti ei ela ega sure.“

„Ha, sellepärast! Muidu teda veel avalikult ei tunta,“ tähendas kapellmeister. „Pealegi veider eeskava jõuluõhtuks!“

„Kuidas nii? Sina pead oma ligimest armastana, räägitud luuletus, mida soodsad orkestrietekanded raamivad. Minu arust pole see sugugi nii oiuline.“

„No jah, aga mina arvan: õõnsad sõnad. Ligimesearmastus . . . , kus leidub seda veel meie tempoajal?“

Püschel ohkas. Ja tõusis. „On aeg, Eugen!“ Ja mõlemad läksid väiksesse säde-saali.

— — —

3

Mängijad olid juba kõik koos. Hääl-
sid oma mänguriistu ja vestsid vahete vahel.
Dirigendipuldi lähedal istus keegi võõras.
„Ha, Markgraf!“ ütles Külz.

Nad läksid tema juure.

Võõras tõusis. „Rainer Markgraf,“ ütles
ta rahulikult.

Ja paistis, nagu oleksid need sõnad, mis
õeldud imeselge ja liigutatud organi poolt,
loonud hingelise kontakti võõra mehe ja
kahe sõbra vahele.

„Parajasti jõuluõhtu peate ohverdama
mikrofonile, härra Markgraf! Kas ei pühit-
seks te meelsamini jõulusid?“

Rainer Markgraf raputas pead.

„Oleme juba kingid kätte annud, lapsed
magavad juba ja näevad und, ja ettekan-
ded kestavad vaid kaks tundi. Ma loodan,
et need kaks tundi mulle rõõmu teevad.“

„Kas räägite esimest korda mikrofoni ees,
härra Markgraf?“ küsis mängujuht viisakalt.

„Esimest korda.“

„Ja ei karda mikrofoni?“

Rainer naeratas. „Ei,“ ütles ta rahulikult.

Aeg oli mööda. Ilmus teataja. Vool pandi
käima ja etendus algas.

Muusikakoor mängis esimesena ühe fan-
taasia „Evangelimehest:“ „Õndsad on need,
keda kiisatakse.“

Üsna vaikselt istus Püschel nurgas. Ta
kuulas ja silmitses Rainer Markgrafi. Ja lei-
dis, et see õieti võis olla kena mees. Mark-
graf oli suur ja sale; kogu ta keha oli üht-
lane, nagu neid harva leidub, peale selle
oli tal selge, iseloomulik mehe nägu otse-
koheste, hingestatud silmadega. Eriti armas
oli see rahu, mis ta olevusest välja voolas.

Püschel leidis, et see mees näitelaval võis
suurepärasena välja paista.

Tüki viimane toon häitus.

Rahulikult astus Rainer Markgraf otse
mikrofoni ette ja ütles: „Sina pead oma
ligimest armastama kui iseennast!“

— — —

Proua Ammerling istus kasiinos leti taga
ja kodus sukka. Tema lähedal istus ta tütar
Maria ja kuulas raadio ettekandeid.

Muusika oli lõpnud ja mehehäääl kõneles:
„Sina pead oma ligimest armastama kui
iseennast.“ See hääl kõlas nii pehmelt, soo-
jalt ja kosutavalt.

Ikka kõlas hääl ja ikka soojemaks ja soo-
jemaks muutus ta. Tema kõne muutus väge-
vaks jutluseks, mis liigutas südameid. Keegi
lihtne inimene kõneles inimestele ja ülistas
armastuse ülemlaulu.

Muusika oli juba ammu jälle alanud, aga
see hääl helises Marias ikka veel edasi.

Äkki tundis ta, et ta ligidal viibis keegi
inimene. Ta istus üsna vaikselt ja ei mär-
ganud, et ta ema äkki oli tõusnud ja kui-
das külaline käega osutas, et ta vaikiks.

Ja nüüd istus see külaline pimedas vastas
ning silmitses kuulates pimedat ühtlasi.

Varsti kuulis Maria jälle mehe häält raa-
dios.

Seekord ei olnud ta jutlustaja, vaid oli
lihtne jutustaja. Silmanähtava lülitamatu-
sega andis ta teateid ise oma elust, rääkis
ajast, mis olla kibe, sest et kibedus ini-
mestest peituvat, ja sellest ei saavat keegi
lahti, kuna igauks ikka vaid teiste poolt
selle kaotamist ootavat. Ta sõnad muutusid
elavamaks, ta kõne liigutavamaks. Ta võlus
pilte võrratu sõnaplastikaga ja häälega, mis
pani südame kiiremini põksuma.

Kuulav mees nägi äkki, kuidas neiu sur-
nud silmadest pisarad veeresid ta kätele, ja
tõusis äkki.

„Teie nutate,“ ütles ta neiule tasakesi.
„Kas teid selle mehe kõne siis nii väga lii-
gutab?“

Pime neiu kuulatas selle hääle tooni, mis
sumbutatud jõulumuusikast läbi kajas.

„Mul on, nagu oleks täna esimest korda
üks inimene mulle häid sõnu ütelnud,“ ütles
neiu tasa.

Mees näis olevat silmanähtavalt vapustat-
tud. Ta võttis neiu väikese käe kõvasti
oma kätte ja ütles:

„Tema ei rääkinud mitte viimast korda
kuulatavale inimkonnale ja teie südamele,
preili Maria.“

Siis tõusis ta ja lahkus tummalt.

Proua Ammerling aga ruttas oma pak-
susest hoolimata kiiresti pimedas tütre juure.

„Laps,“ ütles ta ärevalt, „kas tead ka, kes
sinuga kõneles? Uus intendant, härra von
Schulenberg.“

„Intendant? Ema, ma usun, ta on hea
inimene.“

Ema Ammerling pani käed kokku ja ütles
uhkesti:

„Preili Maria, ütles ta . . . preili Maria!
Laps, minagi usun, ta on hea inimene!“

— — —

„Suur tänu ilusa jõuluõhtu eest, härra
Markgraf!“ ütles Eugen Külz kohmetult.
Ta tundis ennast ikka selle mehe ees väik-
sena.

„Tänu?“ vastas Markgraf, ja tedagi näis
valdavalt kohmetus. „Selle eest, mis rää-
kisin?“

„Jah!“ vastas Külz südamlikult ja noo-

gutas selle juures pead Püschelile, kes ka nende juure oli astunud. „Eks ole tösi, Karlheinz, härra Markgraf on rääkija, kes teab, kust ta inimesi peab tabama. Teie organ, härra Markgraf . . . , kui mina oleksin intendant, silmapilk nimetaksin ma teid esimeseks kõnelejaks.“

Markgraf naeratas vaikselt ja pisut härdalt.

„Ma tänan teid, härra Külz! Vaadake, see — see ei oleks mulle sugugi vastumeelt. „Tribüne“ jääb seisma. Te teate: siis jään kohata . . . Aga nii käib paljude käsi ja sellepärast ei taha ma kurta. Mind rõõmustab juba seegi, et täna siin tohtisin kõnelda.“

Meeste näod muutusid. Neid valdas kaastunne selle mehe vastu. Häda ja puudus seisis ta ukse ees, ja ometi oli ta täna osanud ja võinud rääkida inimestele oma südame jõuga, nii täis armastust, headust ja mõistmist, ja ometi teadis ta, et elu teda võib olla siiski ei mõistnud.

Äkki pöördusid kõik.

Eeskavadirektor Heiner Seeliger seisis nende ees.

Seeliger oli vana, lumivalgete juustega härra, habemeta ja väga elavate silmadega.

„Härra Markgraf,“ ütles vana härra väga lahkesti, „kas tohin teid paluda mind saata? Härra von Schulenberg tahaks teiega rääkida.“

Kuna Seeliger Markgrafi seltsis lahkus, ütles Püschel:

„See tähendab midagi, Eugen?“

„Selge, et see midagi tähendab!“ vastas Külz. „Susi mind söögu — intendant on kuulnud.“

„Ja . . . ?“

„Jah! Karlheinz, oled sa täna nii raske taipama? kas ei mõtelnud sinagi seda meest kuulates: see mees on kõnemees? Mõistad: kõnemees?“

„Jah,“ vastas Püschel tõsiselt, „sul on õigus!“

— — —

Rainer Markgraf seisis intendandi ees. Nad seisid üksteise vastas ja silmitsesid üksteist. Schulenberg, ligi viiskümmend aastat vana, oli suur, tugev ja lai, heledate silmadega, kust paistis välja temperament, kindel ja rahulik. Rainer Markgraf selle vastu sale ja sirge, kuid täis loomulikku hingeõilsust, mis õilsaks tegi iga ta liigutuse ja sõna.

„Palusin teid oma juure, härra Markgraf!“

Palun, võtke ometi istet. Härra doktor Seeliger, kas tohin teidki paluda?“

Kui kõik olid istet võtnud, algas Schulenberg:

„Härra Markgraf, olen teid kuulnud. Paraku ei kuulnud ma kõike, kuid küllalt niipalju, et pean teid tänama.“

„Härra intendant,“ vastas Markgraf kohmetult. „Kõnelesin ainult, mis mul südames kipitas.“

„Ja otse selle eest ma tänan. See'p see ongi, mida nüüd harva kuuleme. Asub inimene mikrofoni ette ja kõneleb ning jutustab ja pole muud kui inimene, kes täidetud on soovist aidata.“

„Härra intendant, kas tahate . . .“

„Meelitada? Oh ei, mina pole sellest sordist, see mulle ei sobi, eks ole nii, armas doktor?“

Ta pilgutas eeskavadirektorile lahkesti silmi.

Seeliger naeratas lõbusasti.

„Kuulsin teie kõnet, härra Markgraf, ja niikaua kui mina siin intendant olen, olete siin tihti külaliseks. Seda ma töotan. Minu kõrval istus üks pime neiu ja iga sõna teie suust liigutas ta südant. Ta nuttis!“

Markgraf vaatas vaikides põrandale.

„Ta nuttis,“ jätkas intendant. „Kas kuulsite, härra Markgraf?“

„Kuulsin,“ vastas Rainer tasa.

„Härra Markgraf, minu ettepanek: kas tahate kõnelda iga nädal kord?“

„Oh meelsasti, härra intendant!“ tuli Raineri suust. Teda valdas suur õnnetunne. Töö viipas ja pealegi veel nii kaunis ülesanne.

„Mis te nüüd olete, härra Markgraf?“

„Tribüne“ toimetaja, härra intendant.“

„Toimetaja „Tribüne“ juures, mis, nagu olen kuulnud, seisma jääb?“

„Jah!“

„Ja mis teete siis?“

Rainer kehitas õlgu.

Mõtlikult silmitses intendant teda.

„Kas olete abielus, härra Markgraf?“

„Jah.“

„Ja teil on lapsi?“

„Kaks! Tütar ja poeg! Elu on raske, aga ma ei kard.“

Intendant vahetas Seeligeriga pilgu. Siis ütles ta:

„See tumestab teie jõulusid kodus — mure tuleviku eest.“

„Seda ma ei salga, härra intendant. Kui inimesel on lapsed . . . ja naine . . . , siis nõuab see mõnikord ometi südant ja piinab . . . , aga ma ei kard . . .“

Jälle mõtiskles Schulenberg.

Äkki kargas ta jalule ja pani käed Markgrafi õlale.

„Härra Markgraf, tahate leida tööd, ilusat, tänuväärt tööd meie juures ringhäälingus?“

Kohmetult silmitses teda Rainer.

„Härra intendant naljatavad!“

„Aga palun! Mis teie arvate, armas See-
liger? Härra Neubert, meie esimene kõne-
leja, läks Frankfurti, mis te arvate, kas ei
saa härra Markgrafist muinasjutulik kõne-
leja?“

Seeliger noogutas, kuna Rainer võpatas.

„Tingimata, härra intendant. Teate, kui
teie seda ei oleks märganud, siis oleksin
mina soovitanud härra Markgrafi!“

Schulenberg näis õige lõbusana.

„Noh, mis arvate teie, härra Markgraf?
Mõnikord juhtub kummalisi momente! Teie
mure on tulevik, koha otsimine, ja meie
mure on: kõneleja, kõneleja! Me otsime ja
otsime ja nimelt kallil jõuluõhtul kingib
teid meie armas Jumal!“

„Härra intendant . . . , ma . . . mina
ei tea . . .“

„Aga mina tean, armas sõber! Tean,
mis tahan! Kuulge, härra Margraf: Teie
ei pea algama teatajana, sest kuni siis tõe-
sete esimeseks kõnelejaks, olete võib olla
selle kaotanud, mida meie vajame. Meie
vajame kõnelejat, kel mitte ei ole ainult
selline tore organ kui teil, armas sõber.
Meie vajame kõnelejat, kes enam kaasa
toob, kes kaasa toob oma südame ja kes
elab ühes, elab ühes oma ülesandega, oma
suure ülesandega!“

„Ja see . . . pean olema mina?“

„Härra Margraf“ ütles Schulenberg
kindlasti. „Andke mulle oma käsi ja ütlege
mulle: Kas usute, et mul võiks olla õi-
gus?“

Käsi ei tulnud kohe, vaid pikkamisi nihkus
lähemale. Kui aga käed üksteist leidsid,
siis oli see kindel käepigistus, mis töötas
kõik.

— — —

Rainer Margkraft lahkus saatejaamast-
ringhäälingust.

Ta ei teadnud, mis mõelda. Krampli-
kult püüdis ta nentida, et see kõik nii ei
võinud olla. Alles veel kahe tunni eest oli
ta süda nii vaba.

Ta jooksis mööda tänavat. Lumehelbed
ümbritsesid teda. Temas elas vaid üks mõte:
koju, koju omaste juure, et teatada oma
armsale naisele oma õnne.

See oli siis teine jõulupidu. — —

Üsna tasa astus ta elutuppa. Ja leidis
Ingridi, oma blond naise, valjuhääldaja
eest magamast.

Üsna tasa silitas ta tema blondjuukseid.
Ingrid ärkas ja vaatas talle õrnasti näkku.

„Oled jälle kodus, lemmik!“ ütles ta
oma kõlava altohäälega, mis helises nagu
kellaheli ruumis.

„Jah, Ingrid,“ vastas mees, ja ta silma-
des sädeles selline sära, et proua Ingrid
tundis: et on sündinud midagi head, mis
ta on teinud rõõmsaks.

Rainer istus naise kõrvale ja suudles ta
käsi.

„Sina, Ingrid . . . , mina olen jõulumees,
ei, olen jõulu ingel, kes tuleb taevast üle-
valt ja toob häid sõnumeid. Sina . . . ,
kas võid arvata: mul on tööd!“

Ingrid silmitses teda suuril silmil:
„Tööd?“

„Jah, mõtle, intendant, härra von Schu-
lenberg, on minu kõnet kuulnud, ja mõis-
tata, lemmik?“

„See mõistatamine pole raske, Rainer,“
vastas proua tasa. „Minagi kuulasin ühes
lastega“

„Ja see tegi sulle rõõmu?“

Vastus tuli vähe viivitades:

„Jah, seda ta tegi, Rainer . . . Ja lap-
sed istusid särasilmil, õndsus südames!
Ütle, Rainer, sa said ringhäälingus kõne-
leja koha?“

„Jah!“

Hetke aega valitses vaikus.

„Kas sa ei rõõmusta, armsam?“

„Ometi, rõõmustan . . . rõõmustan! Tean,
kuidas see sind rõhus, et oled töötas, oled
töötute lohutamatusse ritta liidetud.“

„Kas usud, et see on elukutse, mis mind
võib rõõmustada?“

Naine silmitses teda hääl silmil, siis üt-
les ta kirglikult:

„Jah, sulle saab rõõmu tegema rääki-
mine inimestele.“

Kohe selle peale muutus ta nägu ja här-
dalt ütles ta:

„Sa pillad oma südame oma ülesandele
ja mina ei sooviks sind kellegagi jagada!“

„Kas ei kuulu mu terve süda sulle?“
küsis Rainer pehmesti.

„Sa armastad mind ja lapsi — ma tean
seda, Rainer. Ja see on minu elu. Kõik
võiksin kanda, ainult mitte sind kaotada.
Nüüd on sul ülesanne. Nüüd seisad sa oma
kohal, ja igas sinu sõnas, mis südamlikult
kõlavad ja südamesse lähevad, peitub sinu
hing, headus ja armastus. Aga ma kardan,

et sind kistakse inimeste keerisesse, kes sind hakkavad armastama, kui sa kõneled.“

„Armsam,“ palus Rainer. „Oota ära! Kõik sünnib armastusest sinu ja laste vastu.“

„Kui ma mõtlen minevikule,“ algas Rainer uuesti. „Mis ma olen teinud ja kat- sunud ja muretsenud! Nägin vaeva hommi- kust õhtuni, ja saatus keeldus mulle ometi õnne andmast. Tead, täna oli mul võimalus seda järele mõelda. Olin ma vilets kaup- mees? Kas ma ei osanud seda, mis alga- sin? Või ei tunnud ma inimesi? Ma ei jätnud midagi tegemata, minu pilk oli alati selge, aga mispärast äpardus kõik?“

„Sa olid alati liig hea, armsam,“ ütles proua lihtsalt.

„Liig hea! Kas võib inimene iial olla liig hea?“

„Võib, kui ta on hea üle oma jõu.“

Rainer jalutas toas edasi ja tagasi.

„Vaata, see'p see on, mida ma ei mõista, et inimene võib olla liig hea. Kuid sellega tuleb leppida! Tahan hoolt kanda, et saan enesele leiba, sest sinu südant ei taha ma mitte enam rahutuks teha.“

Ta võttis armastatud naise ümbert kinni ja läks temaga magadistuppa.

Laste voodi ette jäid nad seisma.

Ondsus voolas nende südamesse lapsi sil- mitsedes. Seal magas nende punapõseline kolmeaastane Wolf, nägu õnnelik. Tema kõrval unistas väike, ei, suur Ursel, sest ta oli aasta ja kaks kuud Wolfist vanem. Ta suu liikus, ta kõneles unes.

„Pahandab oma nukuga,“ ütles proua Ingrid särasilmil. „See ei kuulnud ta sõna. Vaata, kuidas ta teda nüüd rinnale surub.“

Seda tegi mees nüüd ka naisega. Tõm- bas ta õrnasti oma kaissu ja suudles teda.

„Rõõmsaid jõulupühi, rõõmsat elu, alati, mu lemmik!“

Päeval pärast jõulupühi läks Rainer ring- häälingusse, ja teatas ennast intendandi eestoa.

Nimetanud oma nime, muutus noore daami enne pisut üleolevalt alla vaatev nägu.

„Ha, härra Markgraf, meie uus kõneleja! Silmapilk. Teatan teid kohe. Härra in- tendant ootab teid juba.“

Rainer lasti kohe ette.

Intendant tuli talle rõõmsasti vastu.

„Tere tulemast, härra Markgraf! Kas tahate hakata ametisse?“

„Jah, härra intendant.“

„Ilus. Istuge. Nii siis, härra Markgraf,

kõige esiti äriasiad. Siin on teie leping, kirjutage alla!“

Tempo oli Schulenbergi viis.

Rainer võttis sulepea ja kirjutab alla!

„Lugege ometi lepingut ka!“

„Aktsepteerin ta pimedast peast.“

„Hea küll. Aga kas teid pealkiri ei huvita?“

„Ometi! Aga mina ei tunne ringhäälingu juures muret.“

„Väga meelitatv. Nii siis: teie algate kuue- tuhanda margaga.“

Meeste silmad kohtasid.

„Olen ma teile seda väärt, härra inten- dant?“

„Olete!“ vastas Schulenberg kindlasti. „Ja nüüd ütelge, härra Markgraf, kas olete edev?“

„Ei!“ vastas Rainer kindlasti ja rõõmsasti.

„Kummaline!“ Schulenberg raputas pead. „Mitte edev? Kuidas olete sellega saanud hakkama?“

„Elu, härra intendant. Kas leidub mi- dagi naeruväärsemat kui edevus?“

„Teid, teid üksi tahan ma ses suhtes us- kuda. Nii siis kuulge: Oleme saanud teie esinemise järele hulga kirju. Suure hulga! Jah, ärge vaadake nii imestanult, mees. Teil ei või olla aimugi, mis te kõik olete teinud.“

„Ma rääkisin inimestele ju ainult üsna lihtsalt.“

„Seda jah. Ent, härra Markgraf, teie ei tea, millist jõulurõõmu teie olete valmista- nud meie kuulajatele. Oleme saanud palju kirju, arvustusi, soove, kiitust, tõrjetki. Teie ettekanne on meile aga toonud vaid kiitust. Isegi suured lehed kirjutavad teie esinemisest ja nimelt nii, nagu ma sellega pole harjunud.“

„Aga, härra intendant, ma ei tea, ma...“

Schulenberg pani oma käe raskesti Rai- neri õlale.

„Härra Markgraf,“ ütles ta südamlikult, „Teie olete kannatavale inimsoole julgust annud oma südame veendumusest, ja see puudus!“

Mehed andsid üksteisele kätt ja pigis- tasid neid.

„Nüüd tulge. Tahan esitada teid amet- vendadele.“

Esitlemine kõnelejale oli väga külm.

Eriti härra Lüders, teine kõneleja, kes oli lootnud pärast esimese kõneleja mine- kut Frankfurti saada tema kohta, oli väga tagasihoidlik.

Kaks teist kõnelejat, härra von Petersen, kes pärit Hamburgist, ja härra Doleys, olid ka tagasihoidlikud, kuid püüdsid intendandi juuresolekul pisut soojemat tooni tarvitada. Ainult üks tuli Rainerile suure lahkusega vastu: noor teataja Horst Marrellus.

„Härra Markgraf,“ ütles ta soojalt ja ametvendadest hoolimata, „kuulsin teid jõuluõhtul. Ma tänan teid ja rõõmustan, et tohin teid ametvennana tervitada.“

Intendandi näost lehvits üle rõõmu helk.

„Härra Marcellus, ma annan nüüd härra Markgrafi teie käsutada ja palun teid, tutvustage teda ta ameti tehnilise osaga. Härra Markgraf hakkab alles mõne päeva pärast oma kohuseid täitma.“

Ta lahkus ja jättis Markgrafi ta ametvendade hulka.

Lüders lähenes Markgrafile.

„Teie olete siis meie ringhäälingus kõneleja. Kiire tõus! Ja kohe esimene kõneleja!“

Rainer silmitses teda avameelselt ja vastas:

„Kui mina teile ehk tüliks olen, härra Lüders, siis kahetsen ma seda, kuid minu süü see ei ole. Mina pole ennast toppinud, mind kutsuti.“

Lüders märkas kindlast toonist, et parem on Markgrafi vastu pehmemat keelt tarvitada, sest et intendandi sümpaatia temal oli, ja katsus sellepärast asja jälle parandada.

Marcellus juhatas Markgrafi ruumidest läbi ja andis seletusi.

„Esiotsa ei ole teil kerge, härra Markgraf, aga küll juba saate toime. Ja ma loodan, et meie vahekord saab hea olema.“

Raineril oli tunne, et tema ees seisis hea inimene.

— — —

Härra Lüders oli palunud intendandilt jutulevõtmist. Schulenberg teadis, millest jutt oli, ja võttis ta kohe ette.

„Noh, mis on teil mulle ütelda, härra Lüders?“

„Paluksin teilt teateid, härra intendant.“

„Heameelega.“

„Mina ja mu ametvennad oleme pisut rahutud. Teie olete võtnud härra Markgrafi kõnelejaks. Uue jõu võtmine oli ju ka pärast härra Neuberti lahkumist ette nähtud. Aga räägitakse, et härra Markgrafist saab esimene kõneleja.“

„See rääkimine pole vale, härra Lüders.“

Lüders tõusis järsult.

„Härra intendant, selle vastu pean ma enese ja ametvendade nimel protesteerima.“

„Miks?“

See rahulikult öeldud sõna sundis Lüdersit hetkeks vaikima.

„Aga, härra intendant,“ ütles ta siis paaselt. „Õigus on ometi, et pärast härra Neuberti lahkumist üks meist, kel ringhäälingu suhtes teeneid, tema kohale tõuseb.“

Härrn v. Schulenbergil oli pilkav ilme suu ümber, kui ta ütles:

„Üsna õige. Kuid lollus on rääkida esimesest ja teisest kõnelejast siin. Mina tunnen vaid kõnelejaid. Meie teeme ainsa erandi sel kombel, et mõnda härrat nime-tame teatajaks, kuna neid esiotsa veel ei vajata reshiiülekannete ja esinemiste jaoks. Ainult see vahe on olemas. Meil on neli kõnelejat. Üks on sama hea kui teine. Ja igaüks neist näidaku parimat, mis ta oskab. See on minu arvamine.“

„Jah, aga mina arvan, härra intendant, palgaoludes seisab vahe.“

„Ma ei või ometi geniaalsele kõnelejale, kes meie kuulajaid vaimustab ja nad kaasa kisub, sama palka maksta kui keskpärasele kõnelejale.“

Lüders võpatas.

„Ja . . . härra Markgraf on teie arvates geniaalne kõneleja?“

„Seda peab ta esinemise järele jõulu õhtul oletama. Aga lohutuge, härra Markgraf saab ainult kuustuhat marka palka.“

„Nii siis rohkem kui meie teised, härra intendant! Seda me ei või lubada.“

Nüüd muutus ilme Schulenbergi näol.

„Härra Lüders, see jätke palun, minu asjaks. Ja siis veel selge sõna: mis puutub organi, siis on asi ometi nii, et teie ja teie ametvennad härra Markgrafi vastu kaugetki ei saa.“

Lüders tõusis ja kummardas lühidalt.

„Tänan teid, härra intendant. Siis pean küll pöörduma juhatuse poole.“

„Seda võite teha,“ vastas Schulenberg külmalt. Kui Lüders juba ukse juures seisis, hüüdis ta temale järele: „Härra Lüders, teil on kahe kuu palk ette võetud. Millal kavatsete tasuda?“

„Härra intendant!“ vastas Lüders kohkudes ja varises kokku.

„Olen andnud kassale käsu, et teile esiotsa ainult kolmeljandikku teie kuupalgast välja makstakse. Mina ei salli boheemkonda majanduses. Nägemiseni!“

Härra Lüders lahkus toast teisiti kui ta sinna oli tulnud.

— — —

(Järgneb.)

Tuli põleb.

Norra kirjanik **Edvard Welle-Strand.**

1.

Ivan Ivanowitsh seisis Siberis ühe kivi-söekaevanduse sügavikus ning raius kivi-süsi. Tema taga seisis, nuut käes, brutaalse näoga kalmük, kelle silmad himukalt viibisid kaheteistkümmel kaevanduses töötaval töölisel. Tal oli nuut lõogivalmilt käes, niipea kui üks neist hetke aega aeglasemalt töötama hakkas. Siin kaevanduses, kõige hullemas kogu Siberis, polnud puhkus lubatud. Kõige kardetavamad roimarid olid siia surmakaevandusse paigutatud — noored mehed, kes oma aristokraatliku päritolu pärast olid pääsnud võllast või kuuli eest.

Nad ei saanud mäekaevanduses vanaks. Juba paar aastat hävitasid nende tervise, ja kes kauemini vastu pani, tervitas surma, kui see viimaks tuli, päästjana. Vangid viibisid kogu päeva kaevanduses. Sõid ja magasid seal. Ainult kord kuus said nad armu osaliseks, et tohtisid paar tundi üleva vabas õhus veeta. Aga kui kordki kalmükile vastupanu näitasid, siis jäeti nad sellestki õigusest ilma — ainsast, mis neil oli.

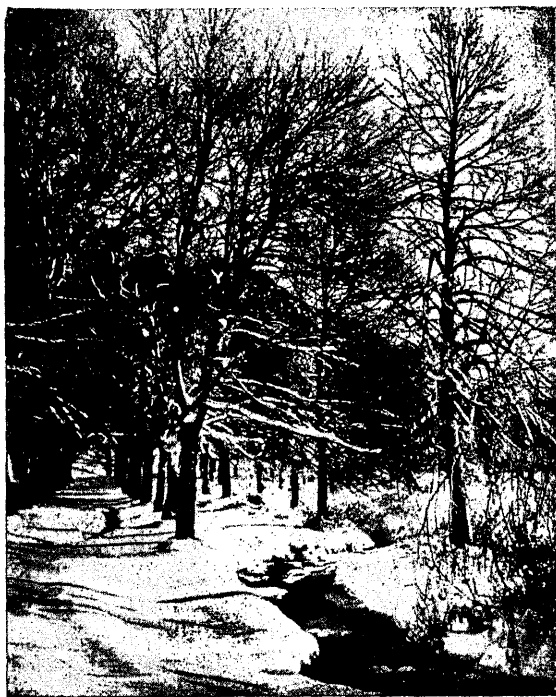
Ivan Ivanowitsh viibis juba kolm aastat siin kaevanduses ja oli ikka veel noor hiiglane. Aga ta juuksed olid läinud halliks ja ta nägu valudes tardunud. Kaevandus oli tema näole vajutanud oma hirmsad märgid.

Nagu hullumeelne raius ta musta kivi. Kõigist ta keha nahaaukudest voolas külm higi ja vahete-vahel voogas ta tugevast kehast läbi kange värin. Ta võrdus puule, mis vabiseb. Paar korda hoigas ta valjusti. Oli, nagu oleks ta hiiglakeha tardunud jäises tuuletõmbuses, mis külmast kaevandusekäigust läbi hoovas. Kätes ta enam tundeid ei tundnud. Näis, nagu oleksid ta närvid ja lihaksed hääbunud. Ta tundis enesel olevat nii paha, et oleks peaaegu minestusse langenud. Kui ta enese hetkeks sirgeks ajas, siis pidi ta vajuma põlvili ja kalmüki nuut oleks tema seljale jällegi kirjutanud verised triibud. Ta töötas nagu hull oma kõblasega ja see tungis sügavale mustasse söekihisse. Nagu kare krigin kostis see pimedast tagasi.

Ivan Ivanowitshi kumer rind ägas raskesti ja ta pigistas hambad krigistades kokku. Ta ei tohtinud ennast veel arvata kadunuks! Rohkem peksu ei jõudnud ta enam kannatada. Alles veel tunaeile oli

kalmüki nuut ta selja puruks kiskunud. Ta oli hetkeks hiilinud ühesse kaevandusekäiku, et ta vabisev, värisev keha pisutki saaks puhata. Aga kalmük oli seda märganud ja viibimata nuuti tarvitanud. Ta oli juba nii tuimaks muutunud, et enam ei teadnudki, kui mitu korda teda kaevanduses juba oli nuuditatud. Aga seda oli sündinud tihti. Tema selg oli kaetud sügavate armidega, pooleldiparanenud haavadega ja alles veel värskete triipudega. Kui ta esimest korda nuuti sai, oli ta hambad kokku pigistanud ja ainustki sõna ei olnud tulnud ta suust. Karistus ei olnud ta hiiglakehale suurt viga teinud. Aga kaevanduse mürgised gaasid olid ajajooksul ta tervise õnestanud. Temast oli saanud ahastav närts, kui talle nuuti anti. Siis tuli ta suust tume, abitu hoige.

Kaevandus oli nii pime, et ta vaevalt võis näha oma kannatuseseltsimehi — kahteteistkümmend inim-vrakki, kes vaevalt veel jalul seisis. Nende käed vabisesid, nii et vaevalt veel kõblast jaksasid käes hoida. Aga nad ei olnud veel liig nõrgad nuudi saamiseks. Kalmük tungis neile kallale, nii-

Värskel lumi.

pea kui ta vähematki töötempo vähenemist märkas. Ei möödunud päevagi, mil nende seljale jäi tundmatuks nuut. Harilikult minestati kahekümne löögi järel ja kalmük pidi karistatule veel jalaga mõne vopsu andma aluskehale, enne kui ta elumärki ilmutas.

Nad kõik olid murtud kehalt ja hingelt — viletsad, mittekartetavad inimrisud, keda kodanlik seltskond enam ei tarvitsenud karta, kui nad kord vabastati. Aga nad olid määratud siin kaevanduses surema ja oma elu siin mustas augus lõpetama, kus nad nii lõpmata palju kannatanud.

Ivan Ivanowitsh pigistas käed kramplikult kõblase varre ümber ja raius musta süsi.

Ei, see „kodaanline seltskond“ ei pidanud teda murdma ja temast jagu saama, kisedas hing temas. Tema oli nii tugev, et ei võinud ennast siin kaevanduses lasta pikkamisi surmale piinata — — võitmatu oli ta. Küll võidi siin surmakaevanduses ta selga paenutada ja peksta, tema kõva keha ei jaksanud nad purustada. See pidi elama veel hulk aastaid.

Tema hinges põles püha tuli, kättemaks, ja see tuli ei võinud iial kustuda. See oli kange narkootikum ja mõte elus, mis teda jalul hoidis, vubisev tuli, mis isenesest uuenes ja iial ei kustunud. Ja mitte ainult tema hinges põles see kustutamata kättemaksutuli. See kardetav tuli oli põlemas kümnetes tuhandetes suguvendades ja kannatusekaaslastes, ja kord pidi see tuli paisuma hiiglatuleks, mis siis sõi ära praginal selle vana ussitanud seltskondlise korra. Vana Venemaa pidi hukkuma tules ja veres ja lõõnavatest varemetest pidi tõusma uuem ja õiglasem seltskondlik kord.

Ivan Ivanowitsh hoigas valjusti kokkupigistatud hammaste vahelt. Tema vihkas ja põlgas valitsevat ülemklassi, kes ta oli vangistanud siia surmakaevandusse. Tema oli osaline olnud ühest atentaadist kellegi vihatud tagurlise poliitiku vastu, kes noore vabaduse põlglikult idaneva taimekese oli brutaalselt jalgade alla tallanud. Nad olid ühe ise oma seltsimehe poolt ära antud, kellegi ara lollepa poolt. Ivani kaaslased olid tõmmatud võllasse. Ainult tema aristokraatlik nimi oli ta võllast päästnud. „Päästnud“ — kas võidi nii ütelda? Kas oli see pääsimine? Tema oli määratud Siberi kõige hirmsamasse kaevandusse pikkamisi surema ja piina kannatama — raffineeritud ja hirmus karistus!

Aga ta ei tahtnud surra, nii vaidles ta süda. Ta tahtis veel näha, kuidas kätte-

maks saabus vanale kodanlisele korrale. Tema kättemaks! Tsaar ja tema kuritegelik kamarilla, see ülem kümmetuhat, kes rahvast piinas, tuli hävitada. Oma ebainimliste tegudega olid nad enesele ise selle otsuse mõistnud. Keegi ei pidanud nende vastu tunda halastust. Sajandeid olid nad olnud rahvale hirmsaks piitsaks. Kümned tuhanded olid nad saatnud surma ja vanglasse.

Seda olid nad kõik teinud, et rahvast hoida niitelda poliitilises pärisorjuses. Ülem kümmetuhat valitses kogu rahvast nuudi abil ja rahvas ei olnud ennast osanud vabastada selle poliitilise luupaenaja alt. Aga küllap tuli vabadusetund varsti.

Tema, Ivan Ivanowitsh, oleks juba ammu vajunud loomalikku uimasse, kui teda ei oleks jalul hoidnud lootus peatse vabanemise peale. Varsti pidi koitma päev õnnetule maale.

Ja Ivanowitsh raius kõblasega ägedasti mustale kivile. Ta nägu venis naeratusse, kui kõblas langes söekihile. Tema oli näinud äsja öösel kummalist und. Oli unistanud vabadusest, rahva mässust. Ja kuna ta nüüd seisis siin sügavas kaevanduses ja keerutas kõblast, nägi ta äkki nagu viirastust, mis pidi sündima: koitma oli hakanud vabudus ta õnnetule maale. Rõhutud rahva sügavikust pidi kasvama uus rahvakiht, uus klass: punased.

Tema ja ta kaaslaste kihutus oli äratanud massides uinuvad poliitilised instinktid. Pead hakkasid käärima. Immitsev leek oli miljonites põlema hakanud ja varsti pidi lõkkele lööma punane tuli ning paistma üle kogu maa — püha tuli, mida keegi ei jaksanud kustutada.

Pikk sõda oli massides tõmbistanud respekti pühade asutiste ja individuumide vastu. Nad ei lasknud endid enam sugereerida aumärkidest ja mundritest. Nad nõudsid vabadust ja ühetaolisust! Kardetav hiiglaelukas, mass, hakkas pikkamisi liigutama oma hiiglakeha — — need olid alles tuiavad ja kohmakad liigutused — — aga varsti pidi see hiiglaelukas tõusma, et sihikindlate liigutustega purustada oma vaenlast!

Ja siis oli aristokraatia saatus otsustatud! Ivan Ivanowitshi kõblas vuhises nii kõvasti vastu musta kivi, et sötolm teda pilvena ümbritses. Teda läbistasid rõõmu verelained. Ta tundis instinktilikult, et see suur ime varsti sündis. Vabadusetund ei olnud enam kaugel. Rahva keskel valitses käärimine, isegi sõdurite keskel. Tema ja ta kaaslased olid tunaeile viibinud tund

aega vabas õhus. Uus vangide ülem oli ise oma heaksarvamisel otsustanud vangidele rohkem vabadust lubada. Ja sel ringkäigul oli Ivan Ivanovitsh märganud, et sõdurite silmis seisis hoopis teistsugune sära. Nende silma oli tekkinud midagi heledat ja tahtetugevat, ja Ivanile polnud nägemata jäänud, et sõdurid ohvitseride käsku enam nii täpselt ei täitnud kui varem, vaid palju laisemalt ja leigemalt. Nende liigutustes peitus midagi viivitavat ja silmatoravat. Punane kõdunemine oli sõjaväes alanud. Ainult kalmük oli vana. Alles veel mõne silmapilgu eest oli ta üht vangi karistanud.

Enesest ei olnud see kalmük, see vaivustaher isik, loomult mitte kuri, aga ülemklass, kes selle maa-aluse hirmsa vangla loonud, oli selle kalmüki iseloomu kindla kava järele selliseks vorminud. Need ülemad vajasid tagedat vangivahti. Sellepärast olid nad kalmüki paremad instinktid meeldi ära nürinud ja surmanud. Tema tegutses vangide kallal nagu elajate kallal, aga ta käed olid ikkagi veel puhtamad aristokraatide kätest. See kalmük oli vaid tahteta tööriistaks ülemate käes. Aristokraadid olid hääned — ja hei, hõissa, nende peale tuli verist jahti pidada, niipea kui vanglate ja kaevanduste väravad vabaduse nimel avati. Ivan nägi oma ees pimedusest esile kerkivat uue seltskondlise korra kogujoont. Kaosest pidi see tõusma soliidse poliitilise struktuuriga ja mass pidi saama ta punasteks sammasteks, millel kogu hoone seisis.

Tema ise, Ivan Ivanovitsh, tahtis seal juures olla ja uut riiki ehitada aidata — proletaarlaste riiki. Tema oli alati, hoolimata oma aristokraatlikust nimest, ennast tundnud ja mõelnud proletaarlasena. Et rajada punasele seltskonnakihile teed, selleks olid tema ja ta kaaslased tagurlisele ministrile kallale kipunud. Proletaarlasteriik kumas juba nagu punane koit kaugel taevaserval. Tema sünd pidi maksma verejõgesid ja hädaldamist — aga see poliitiline akt pidi teoks saama. Ja kõik, kes ei tahtnud kaasa aidata uue riigi ülesehitamisel, tulid armutult maha lüüa.

Ivan Ivanovitshi keha läbistas külm värin ja kõblas kukkus tal käest maha. Ta kuulis kalmüki lähenemist. Tulija puukingad klõbisesid kardetavalt kaeviku ebatasasel pinnal. Aga Ivan ei kartnud. Tema hinges oli äkki midagi sündinud, mida ta ise ei osanud seletada. Seekord ei olnud see vana trotsivus, mis temas kerkis, vaid see

oli uus, palju magusam ja ometi lõpmata tugev tunne, mida ta ei jaksanud alla suruda. Näis, nagu oleksid ta närvid ja meeled vedrutavad kui teras.

Ja äkki püüdsid ta kõrvad pimedast kinni mingisuguse lauluviisi.

Kas oli see meeltepettus?

Ei!

Lauldi vana tööliste marseljeesi!

See tuli lähemale, lähemale . . .

Ikka veel lähemale!

Ivan Ivanovitsh ajas selja sirgeks ja hüüdis:

„Kaaslased — vabadus on tulnud!“

Tema sõnad ei avaldanud väsinutele ja nürinutele mingisugust mõju. Nad raiusid osavõtmatult edasi.

Ja kalmük tuli lähemale.

Ivan kuulis nuudi vilet ja tundis põletavat valu näos. Midagi punast tilkus ta kätele. Veri!

Ta tõmbas käed rusikasse, võttis kõik jõu kokku ja lõi kalmükile näkku. See jäi elutu massina kaevandusse lamama.

„Seltsimehed!“ hüüdis Ivan uuesti. „Vabadusetund on tulnud! Lahkume kaevandusest!“

Üks nõrk hää lallutas midagi arusamatut. Siis paendusid kehad kõveraks ja kõblased käisid jälle söekihile.

„Ei, jätke see,“ möirgas Ivan Ivanovitsh, nagu oleks ta tahtnud kaaslasti äratada sajandeid kestnud hüpnootilisest unest, mis nad oli uimastanud. „Vabadus on tulnud, kas te ei kuule — va-ba-dus! Läheme üles päevavalguse kätte!“

Ta kiskus neil kõblased käest ja kõik koondusid tema ümber. Nad järgnesid talle pikka käiku. Kui hakkas ülemise ilma valge valguskiir alla kaevanduse tilkuma, kuulsid nad laulu.

Internatsionaal!

„Vabad, oleme vabad!“ hõiskas Ivan Ivanovitsh. „Tuli on põlema pandud! Olen näinud õieti!“

Ja nad kaelustasid üksteist valguse heledas voolus ning nutsid kui lapsed.

2.

Rahvakommissar Ivan Ivanovitsh istus Kremli ja vaatas kuldsetele kuplitele, mis loitsid kui tulekeeled ehas! Temal laual klaasis seisis punane roos. Selle kange lõhn täitis toa magusamaigulise lõhnaga.

Ivan Ivanovitsh ei olnud õnnelik. Täna oli ta jälle pidanud alla kirjutama enam kui kümnele surmaotsusele. Tema oli uue Ve-

nemaa kohtuminister ehk kohtukommissar — koht, mida ta täitis vastikuse ja õudusega. Aga seltsimehed olid ta sinna valinud ja ta ei tohtinud nende usaldust petta. Ta pidi alla kirjutama surmaotsused, mis need tegid — tihtimitu sada päevas. Tema oli punaste võimumeeste timukas, kelle ees aristokraat värises ja vabises.

Ivan Ivanovitsh oli üliõnnetu. Juba ammu enam ei elanud ta punases joobumuses. Ta oli saanud kaineks ja häbenes ise terrorist, mida ta oma seltsimeestega üheskoos vabaduse nimel ilmutanud ja levitanud.

Suurepärane oli olnud ainult esimene aeg Siberi legendikkudel ilmunud koitva vabaduse ajal. Kui tema ja ta kaaslased mäekaevandusest tulid, surmani väsinult ja pooleldi pimedatena, olid sõdurid neid kaelustanud. Ja noor ohvitser, kes oli teate revolutsioonist toonud mäekaevandusse, suudles vange põsele ning nimetas vendadeks. Ta oli nende hallide mütside külge kinnitanud suured punased paelad. Isegi kalmük, see inimnäoline loom, oli saanud punase roseti, kui ta kaevandusest pekstult ja veriselt väljus vange sinna uuesti sisse ajama — nuudiga. Ja tema oli ühes teistega ühisel vabadusejuubeldamises kaasa kisendanud. Tema ei aimanud, mis oli sündinud, vaid taipas ainult seevõrd, et tal nüüd enam võimalik polnud vange piitsutada. Ta viskas oma nuudi maha ja trampis selle peal ringi.

Kodureis oli olnud nagu palavikujoovastus. Punane torm oli nende meeltes möllanud. Sõdurid olid neid jaamades kaelustanud, muusika oli mänginud marseljeesi ja internatsionaali, ja rahvahulk oli hõisanud. Punane palavikujamps voolas üle maa. Sündinud juhtum mõjus kui imetaoline unenägu.

Kuid mõnikord olid nad enestelt küsinud: kas võib see tõesti õige olla, et vabadus meie maal sündis? Kas ei kägista reaktsiooni jääkülmal käsirevolutsiooni jällegi ära?

Keegi ei sõandanud sellele vastata. Aga kõikide silmis oli rõõm ja — lootus.

Veel kord oli ta südant läbistanud külm värin, kui ta tagasi mõtles sellele, mis ta kolm pikka aastat oli surmakaevanduses kannatanud. Ja kui vabadus uuesti maha tallati, siis pandi ta jällegi külma kaevandusse ja piitsutati seal surnuks. Ja siis suruti kalmükile uuesti nuut kätte.

„Löö nüüd kõvemini kui enne!“ öeldakse siis temale, ja tema muidugi kuulis uuesti sõna. „Ei, see ei tohi sündida!“ kisendas hääl Ivani rinnas. Vabadus ei võinud surra. Nad kõik olid valmis tema eest oma elu

ohverdama, ja siis ei võinud ta ju surra. Aga vanad hallipeaga revolutsionärid, kes nüüd oli koju tagasi tulnud, ei küsinud homsest päevast. Nad nautisid vabadust nagu suured lapsed, kes välja on lastud haljale aasale. Nad kõnelesid ja vehkisid ööd ja päevad. Iial nad ei väsinud. Nad olid revolutsiooni hõõgav raud. Külv, mis nad noorena külvanud, oli tõusnud. Nad olid õnnelikud, sest et nad olid kannatanud. Ivan kahtles veel. Võis ju tulla uus torm ja vabaduse õrnad eod hävitada. Aga kui nad Kesk-Venemaale jõudsid, siis veendus ta, et vabadus oli võitnud ja et maailmas ei olnud võimu, mis oleks võinud revolutsiooni surnuks lüüa. Sõdurid ja ohvitserid käisid punaste rosettidega mütsidel. Nimetasid üksteist seltsimeesteks — uus demokraatlik teretus, mille vabadus loonud. Maal polnud enam leida klassivaheid. Vabadus oli rahva jootnud ühiseks punaseks massiks.

Ivan Ivanovitsh oli läbi elanud nii liigutavaid stseene, et ta oli nutnud nagu laps rõõmu pärast. Suures jaamas Uraalis oli tulnud üks vana kindral rongi ja oli ühele vanale naisrevolutsionärile suure roospärja kaela pannud. Kindral oli kord noore ohvitserina komandeerinud rongi, mis neid viis Siberisse. Ilusa ja intelligentse naise rahu oli ohvitserile nii väga mõjunud, et ta seda iial ei olnud surtnud unustada. Ja kui ta juhuslikult oli kuulnud, et see naine nüüd ka rongis viibis, siis oli ta tulnud temalt andeks paluma.

Naisrevolutsionär, nüüd juba valge peaga, oli talle vastanud:

„Sina olid vaid tööriistaks reaktsiooni käes ja sul pole vastutust. Sellepärast ei ole mul sulle midagi andeks anda!“

Ja oli ühe punase roseti vana kindrali halli mütsi külge kinnitanud.

Nende kodusõit sarnanes võidusõidule ja tema hülgetipp oli, kui rong kümnenda päeva õhtul Petrogradi jõudis. Üliõpilased, noore kohtuministriga eesotsas, olid vaksali tulnud neid ootama. Neile oli vagunisse piljutud punaseid roose ja võhivõõrad inimesed olid nende kätt pigistanud ja neid suudelnud. Punane, ärevuses voogav rahvahulk oli neid ümbritsenud ja üliõpilased olid neid õlgadel kandnud saanidesse. Kui nad läbi tänavate sõitsid, oli neile veel suurem rahvahulk vastu hõisanud. Ivan Ivanovitsh oli rõõmus nutnud. Nüüd oli ta tasu saanud oma kannatuste eest surmakaevanduses. Uus ja valgem elujärk seisis nende ees . . . (Järgneb.)

Tiitipe.

Austria kirjanik **Ervin Stranik.**

Ida-aasia aurikul koheldakse peaaegu alati kummalisi inimesi, kel on mõni iseäralik omadus, või kes oma elus, mille nad enamikus mööda saatsid Hommikmaal, pidid läbi tegema mõne teravakujulise seikluse. Selline iseäralik mees paistis olevat ka hollandi kaupmees Jan Elvenspock, kes inglise aurikul „Lord Adderley“ teiste reisijatega iial ei otsinud lähemat ühendust, selle vastu aga kapteni loal oma kabiinis enese kaasa vedas mitte vähem kui seitse igas suuruses ahvi. Kui see päevitunud, umbes viiekümneaastane Bangkoki riisikaupmees vara hommikul laevalael jalutas, siis istus alati kaks või kolm karvast ahvi ta õlgadel, üks niinimetatud kaputsiiniahvikene vahtis tal välja mõnest taskust ja teised loomad, kes olid kabiini jäänud, kisendasid koledasti, kui nende peremees neist lahkus, kuni ta oma esimesed saatjad tagasi tõi ja teised kaasa võttis. Siis alles näisid ahvid olevat rahuldatud ja mister Elvenspock' ki leidis sellise talituseviisi olevat kõigiti korras.

Et selle hollandlase „ahviarmastuse“ üle, nagu seda lady Diana Miller nimetas, laeval kõiksugu asju sosistati ja selle põhjust püüti teada saada, oli arusaadav. Aga kui palju selle üle noored ja vanad ka pead murdsid, õiget seletust ei leitud, ja ainus inimene, kes seda ahviarmastust oleks tõesti osanud õieti põhjendada, Jan Elvenspock, ei näidanud kavatsustki selle seletuse andmiseks.

Juba oli aurik lõuna-hiina merest üle sõitnud ja „Lord Adderley“ tüüris Filippiini saarte poole, juba loobusid sõitjad lootmast hollandlase ahviloo kohta seletuse saamisest, kui juhtus iseäralik sündmus, mis Elvenspocki sundis rääkimisele.

Uhel hommikul nimelt, kui hollandlane parajasti jälle laevalael jalutas, astus äkki keegi kaunis nõgine mees, arvatavasti kütja või mõni teine masinaruumis teotsev madrus, reelingu äärde ja katsus üht väikest ahvi, kes ennast kõvasti kaitses, üle reelingu merde visata. Vaevalt nägi seda Elvenspock, kui ta mõne sammuga poisi juurde ruttas ja ahvi tema käest ära kiskus. „Kuidas võib inimene olla nii toores?!“ kisendas ta kohmetunud madrusele, ja kuna ta nõõri, mille küljes rusikasuurune kivi rippus, ahvi kaela ümbert vabastas,

hüüdis ta ise järjest: „Tiitipe! Minu Tiitipe!“

Nõgine mees tahtis ennast õigustada.

„Mis oleksin ma muud pidanud tegema, härra? See väike elajas ei annud mulle iial rahu. Ja tüdruku, kes ta mulle omal ajal kaela ajas, on ta juba ammu unustanud!“

Elvenspock ei kuulunud madruse vabandust. Ta silmitses väikest looma, kes nüüd sugugi kuri ei olnud, vaid arglikult hollandlase rinnal nõjatas. Hollandlane korras ikka veel kummalist sõna „Tiitipe!“ ja läks siis oma kabiini poole.

Sellejuures pidi ta mööduma sõitjatest, kes alati lady Diana ümber askeldasid. Kui ta pilk neid riivas, märkas ta nende nägudel pilkavat muiget, mis alati inimeste näole ilmub, kui nad endid arvavad kõrgemal seisvat olukorrast, mis mõnele teisele kaunis tähtis on.

Jan Elvenspock tõmbas silmad veidi pilukile, seisatas daamide ja härrade ees ning ütles rahulikult:

„Naerge, mu härrased, palun, naerge julgesti. Teie ei ole esimesed, kes seda teevad, ja ei saa olema ka viimased. Et aru

Tartu maanteelt.

Foto E. Kärner.

saaksite, kui vähe teie pilge on põhjendatud, palun ma teid kõik täna õhtul pärast ühtusööki oma kabiini. Seal tahan teile ütelda, mispärast kusagil ei tohita tappa ahvi, kus mina seda suudan takistada!”

Vastust ootamata lahkus Elvenspock oma ahviga. Lady Diana aga hüüdis: „Bravo! Nüüd kuuleme ometi selle vana veidruste suust juttu,“ ja sir Arleen lisas: „Nii siis kell 10 — ahvipapa juures!”

Tõesti kogus kogu seltskond määratud ajal Elvenspocki kabiini. Hollandlane pakkus maiustusi ja sigarette ja algas lõpuks, kui kõik rahulikuks jäid ja kõik ahvid olid taganenud kabiini nurka, oma juttu. Ainult täna võidetud ahvikene istus Elvenspocki põlvel.

„Teie kuulsite, mu härrased,“ algas ta kõlarikka häälega, „et ma seda väikest ahvikest nimetasin nimega „Tiitipe,“ kui ma ta olin päästnud uppumissurmast. Tean aga selgesti, et see loom ei või Tiitipe olla, sest Tiitipe on ammu surnud, nagu ma seda ise oma silmadega nägin, aga ta sarnaneb temale oma väiksuselt, oma pilgult ja viisilt, kuidas ta ennast minu lähedale hoiab, nii et see nimi mulle tahtmatult suhu tuli, selle ahvikese nimi, kes kord suri, et mina pääseksin. Ja see sündis nii:

Mind saadeti, kui ma vaevalt 25 aastat vana olin, minu omal soovil ja minu maja, Rotterdami Ida-India kaubandusseltsi ülesandel Aasiasse, et ma seal Singapore'is õpiksin Hommikumaa puuvilja ja elutarvete ülesostmist koha peal. Sealsee osakonna juhataja võttis mind lahkesti vastu, õpetas mind tundma üksikuid äriharusid ja tegi minust kahe aasta jooksul nii iseseisva mehe, et võis juba usaldada minu hoolde isegi suuremate ostude ja tehingute sõlmimise. Nii saabus mulle ülesanne reisid sooritada, et meile mustrites pakutud kaupade koha peal üle vaadata ja omanikuga rahalised asjad õiendada.

Ühel päeval saatis meile keegi meile seni tundmata mees nimega mister Oliver Eastbond Tseiloni saarelt mustersaadetuse riisi, mis oli kvaliteedilt nii hea, nagu ma seda üldse veel polnud näinud.

„Kui me sellest sordist saaksime tarviliku määra sisse vedada,“ arvas osakonna juhataja, „siis lööksime kõik konkurendid. Elvenspock, usun, teie peaksite kohe lähema aurikuga sõitma Tseiloni, et külastada seda mister Eastbondi ja temaga leping teha, et ta tulevikuski ainult meile tohib müüa.“

See ettepanek oli minugi arvates ainus õige, ja kuna lähem aurik juba järgmisel hommikul pidi Euroopasse väljuma, kuid teel Tseilonis peatuma, siis tegin ruttu ettevalmistusi reisiks. Kui ma õhtul oma peremehest ja ta abikaasast tahtsin lahkuda, tuli ka mu peremehe tütrekene Erika välja terrassile ja jooksis otseteed minu juurde.

Pean siin kohal seletama, et Erika ja minu vahel väga sõbralik vahekord valitses. Erika oli minu sinnatulekul olnud vaid kolm aastat vana. Oma vabal ajal veetsin ma tihti oma aega tema seltsis ja sellepärast armastas laps mind peaaegu samuti kui oma isa.

„Onu Jan sõidab ära,“ sosistas Erika, „siis võta ka „Tiitipe“ kaasa ja mõtle alati Erikale.“

Mina loomi, eriti ahve ei armastanud, aga kuna laps oma palvet ikka jälle kordas ja ma last ega ta vanemaid ei tahtnud haavata, mitte täites lapse soovi, siis otsustasin ahvi, kes juba minu süles istus, kaasa võtta ja järgmisel päeval kusagile kabiini nurka mahutada. Viiepäevasel sõidul ei hoolinud ma Tiitipest suurt, ehk ta küll minu vastu suurt poolehoidu ilmutas, tihti mu õlale katsus hüpata ja õhtul isegi mu voodi tuli. Lasksin stevardil talle süüa anda ja arvasin sellega kõik oma kohused tema vastu olevat täitnud.

Jõudnud Tseiloni, jätsin ma hoolekandmise Tiitipe eest noorele tamiilile, kes Colombos „Mount Livinia“ hotellis toakelneri kohuseid täitis, ja läksin viibimata mister Oliver Eastbondi majja, kes minu kaubamajale oli saatnud hea riisi pakumise.

Mr. Eastbond võttis mu küll vastu ülevoolava südamlikkusega, aga kui ma küsisin, kus ta riisiväljad seisavad, viivitas ta esiti pisut vastusega ja vastas viimaks, täitsa ülearune olla tema farmi isiklikult külastada, mina võivat täiesti leppida proovidega ja nii ka äritehingu teha.

Minule see ei meeldinud ja ma palusin mõtlemiseaega.

Mr. Eastbond naeratas lahkesti.

„Palun, tulge homme tagasi, olen igal ajal teie käsutada!“

Ma lahkusin, et tagasi minna hotelli ja seal asja üle järele mõelda, kui mind kees tänavamõllu kõnetas keegi silmatorkavalt hästi riidetatud singaleeslane.

„Vabandage,“ algas ta voolavas inglise keeles, „nägin teid väljuvat riisikaupmehe mr. Eastbondi majast. Lubage, et teie tähelepanu juhin sellele, et sel härral oma

farmi ei ole. vaid ta riisi kõik ise ostab. Mina tunnen ühe eriti hea riisisordi kasvatajat isiklikult; kui tahate selle mehega ilma vahemeheta äri teha, siis võidate vähemalt 20 protsenti. Kuna farmiomanik ei ole valge, vaid on hiinlane, siis ei ela ta Colombos eurooplaste linnajaos, vaid ta elab Pettahis. Mulle teeks see suurt lõbu, kui tohiksin teid sinna juhatada. Ehk on parem, kui võtate tarviliku raha riisi ostmiseks kohe kaasa, sest te teate, et hiinlased müüvad ainult puhta raha eest. Kui see teile sobib, siis tulen teile kell üheksa õhtul hotelli järele.“

Hollandlane katkestas oma jutu hetkeks, pakkus jällegi sigarette ja süütas ühe ka ise. Ahvikene ta süles näis olevat väsinud. Kinnisilmil nõjatas ta Elvenspocki najal, kes teda käega õrnalt silitas.

Lady Diana, kes jutust kõige enam huvitatud, küsis:

„Ja teie läksite tõesti selle singaleeslasega?“

Hollandlane noogutas.

„Jah, läksin, see tähendab: mina sõitsin tõesti tema seltsis Pettahisse. Et teie aga, mu daamid ja härrad, täielikult mõistaksite minu teguviisi, mis teile minu kuiva jutustuseviisi põhjal paistab vähemalt ebatargana, siis palun meeles pidada, millises demonlikus, kõike selget mõtlemist takistavas ümbruses ma tookord viibisin. Te teate, ma tulin Singaporest, linnast, millele inglased ta suure strateegilise tähtsuse pärast võivad uhked olla, mis aga igale inimesele, kes seal on pikemat aega sunnitud elama, ennast paljastab tõsise põrguna. Asudes ekvaatori ligidal, pistab päike seal inimest otse mõrtsukalikult; suured dokid, laevaehitusevabrikud ja kaubamajad hõõguvad samasugusest kuumusest nagu ehtetud ametlikud riigimajad, mille ilutust keegi ei suuda üle trumbata. Ja selle vastu Tseilon! Seal on kõik mässitud otse muinasjutulise romantika võlusse; nagu fata morgana esinevad tulijale joovastavilusad muljed. Juba Colombo sadama lähedal särab meri sügavas ultramariinis ja pilvita taevaruumi määratu kuppel paistab vaid liikumata mere peggina.

Ranna maa aga sirab punasena, kookospalmide sügavpaksud metsad ulatuvad kaldani, maalerlikult teretab vana, kord hollandlaste poolt ehitatud kindlus — , kes siin jala maale tõstab, mu härrased, ja tuleb kohast, kust ma alles mõne päeva eest lahkusin, see usub, et siin paradiisis on kõik

inimesed head ja ausad, ja siin ei või leida ei salakavalust ega valskust.

Ja nõnda ei mõtelnud minagi järele, miks see singaleeslane parajasti just sel ajal viibis mister Eastbondi villa lähedal, kui mina sealt lahkusin, vaid tundsin lapselikku rõõmu, et võisin veel paremat äri teha kui seda minu kaubamaja ootas. Ma peitsin suure rahasumma, mis olin Singaporest kaasa toonud, oma ülikonna salataskusse, pistsin harjunud viisil ka revolvri taskusse ja läksin kokkuräägitud ajal hotellihalli.

Singaleeslane ootas mind juba ja pakkus mulle ülilähkesti kohta rikshaas, kus juures ta minult, üsna möödaminevalt, küsis, kas ma ka tõesti olen raha kaasa võtnud.

Ma jaatasin ja astusin rikshaasse, mida keegi tamiil vedas. Juba hakkas see traavima, kui keegi äkki minule sülle hüppas. Ma vaatasin sinna ja nägin, et see oli Tiitipe. Vististi oli ahv lahtisel balkoniaknal mängides minu äraminekut märganud, aknast välja müürile karanud, sealt maha roinunud ja mulle järele rutanud.

Mis pidin ma tegema? Loom mu käest lahti ei lasknud. Tagasi minna ma enam ei tahtnud, ja siis — veel tänapäev palun ma Tiitipelt mõttes andeks, kui sellele minutile mõtlen — siis meenus mulle, et võiksin ahvi lihtsalt taskus kaasa võtta ja hiinlasele kinkida, kelle käest ma tahtsin riisi osta. Need kollased mehed armastavad ahve väga, ja minule avanes võimalus soovimatust loomast vabaneda.

Nii siis mahutasin Tiitipe oma kuue taskusse, palusin singaleeslaselt ootamata eksitamise eest vabandust, ja edasi arenes sõit ikka kiiremas tempos.

Ehthommikmaiselt viisil puhkes alles nüüd õhtul Colombos rikkalik elu. Lagemata hulk autosid vurasid korralikkudel tänavatel tulise kiirusega, rikshaad libisesid nende kõrval, kõik värvid ja keeled näisid siin kohatavat. Seal oli näha eurooplaste kõrval kollaseid singaleeslasi, kel mustad, siidina läikivad juuksed ja pehmed silmad, siis tamiile, hindusid, veddalasi, guaneeslasi, malailasi, afghaanlasi — ükski india rahvaste õug ei puudunud sel saarel.

Ka templite hulk laskis oletada Tseiloni saare elanikkude mitmekesisust. Meie vankrikene veeres mööda ühest katoliku ja protestandi kirikust, muhamendi mosheest ja Buddha templist, mis oli pühendatud hirmsale jumalusele Shiivale.

Ja siis jõudsime Pettahisse! Kummali-selt muutus pilt. Valgete kiviehitused olid äkki kadunud, golfi- ja tenniseplatsid möö-

Esimene lumi.

Foto E. Bause.

dunud ja nende asemele astusid väikesed puu- ja bambuseonnid. Suur oli nende hulk, siin seisis neid tuhat või enamgi.

Ka õhk muutus; iseäralik sumin ja surin kostis mulle kõrvu. Lähenesid basaarid, tänavmüüjad pakkusid oma kaupa. Need ei olnud küll kallid esemed, mida meelitati ostma, ometi kirendas kõik ja hõõgus eksootilisest hurmast. Vaevalt jaksas mu saatja tagasi tõrjuda ikka lähemale kippuvaid müüjaid, kes meile nina alla pistsid kaela-keesid, pehmeid matte, ilusaid sõrmuseid ja kenu käevõrusid.

Juba oli mul himu väikesele Erikale osta üht väikest maalitud kuju, kui tamiil tegi järsu käänaku ja me peatusime maja ees, mis teistest parem ja kenam oli, kuigi ta ei paistnud eriti suurena.

Hiinlane, kellele singaleeslane minu tulekut vististi juba oli teatanud, ootas mind lävel. Oma keeles kinnitas ta mulle lugemata korda, tema olla kõige alandlikum teener Shang-Lii, kes kasvatab ainult seda riisi, mis mulle meeldivat. Kui mu auväärt

jalad mitte paljaks ei pane tema viletsast lävest üle astuda...

Mina kinkisin talle muu osa ta lillerikast kõnest ja astusin ruttu majja. Shang-Lii ja singaleeslane järgnesid. Hiinlane juhtis minu tuppa, kus oli võimalik istuda, plaksutas käsi ja laskis teenril tuua vaagna riisiga, mis oli tõesti sama hea kui mr. Eastbondi poolt pakutud riis.

Kuid hiinlane ei alustanud ärist veel juttu, vaid palus, kas ta ei tohiks mulle enne pakkuda veini ja maiustusi.

Uuesti ilmus teener ja asetaski väikesele lakklauakesele minu ees puuvilja ja klaasi veini. Vein võrdus värvilt Euroopas tarvitusel olevale Saamose veinile, kuid oli väga tore ja aroomiga. Ja nüüd, mu daamid ja

hännad, jõuame jälle väikese Tiitipe ja ta suure teo juurde."

Jan Elvenspock katkestas oma jutu uuesti mõneks minutiks. Seda juhust tarvitas lord Arleen selleks, et hüüda lady Dianale „kui romantilik!“ Aga sale inglanna kehtas tussaselt õlgu.

„See pole kellegi kunst, kui teiste elamused leitakse romantilistena,“ ütles ta, „ise mees olla — see imponeerib!“

Hollandlane naeratas viisakalt.

„Seda komplimenti ei tohi ma ka enesele arvata,“ ütles ta, „sest, nagu ma juba mitu korda olen tähendanud, kuulsus kuulub ainult minu Tiitipele, kes mind üsna vaikselt ja liikumatult oli saatnud Shang-Lii majja. Nüüd aga, mil teener laua minu ette nihutas, pugest välja minu taskust ja kargas minu parema käe peale. Sellega tegi ta mul võimatuks puuvilja puutuda. Sest kui ma seda tahtsin teha, lõi Tiitipe mulle käe peale, nagu oleks see talle teinud palju nalja. Esiti naersin ma Tiitipe teo üle, ja kui ma märkasin, et ka singa-

leeslane hakkas kärsituks saama, siis kat-
susin maharaputada, et saaksin
võtta veiniklaasi kätte

Tiitipe näis aga mi-
nu viha ikka veel
naljaks arvavat, laskis
siis minu käe lahti,
kargas lauale ja viskas
klaasi, enne kui seda
sain takistada, ümber.
Vein jooksis lauale. Tii-
tipe pistis oma nina
sellesse — ja katsus
veini otse loomaliku
aplusega ära lakkuda.

Hiinlase suust tuli
kerge vandes ona ja mi-
na tahtsin Tiitipe k orist
kinni kahmata, kuid
siis kiljatas ahvikene
hirmsasti; ta silmad
läksid j olli ja keha krampus. Vaht
tuli ta suule ja lähemal hetkel oli Tiitipe
surnud.

Aga minagi olin seisukorda taibanud.
Enne kui Shang-Liil ja singaleeslasel või-
malik oli minu elu kallale mõnel teisel
kombel kippuda, olin ma kätte kahmanud
revolvri.

„Kes ennast liigutab, langeb kuuli läbi,“
kisendasin ma, ja kuna mõrtsukad oma
käed kõrgel hoidsid, katsusin ma nii ruttu
kui võimalik ukse juurde j uda.

J udnud välja, jooksin ma lähema rik-
shaajuurde, h upasin sinna peale ja vurasin
ruttu tagasi Colombosse.“

N utid p oras lady Diana hollandlase
poole:

„Nii siis olite ometi kangelane!“

Elvenspock raputas pikkamisi pead.

„Tegin ainult järeldused. Teadsin n utid,
et hiinlane oli veinisse mürki seganud.
Seda kinnitas ka Tseiloni kuberner, ja seal
kuulsin ma veel rohkem: nimelt et juba
kuus v oorast viimase kolme kuu jooksul
Pettahis olid kaduma läinud, teada saa-
mata, kuhu nad j aanud. Neidki oli, nagu

Igavene talv.

Pildistatud Meyeri kaksik plasmadiga 1:5,5. 13,5 cm.

singaleeslane hiljem kohtus tunnistas, mr.
Eastbondi hea riis Tseilonile meelitanud,
kus singaleeslane nad hiinlase juurde viis,
kus nad m urgitati, nagu seda oli tahetud
teha minugagi.

Nõnda oleksin pidanud minagi surema,
kui väike Tiitipe ei oleks saanud minu p ast-
jaks. Kas ahvikene loomusunnil aimas, et
mind Shang-Lii poolt hädaoht ahvardas,
või tegi ta oma teo vaid mõne tuju pärast,
seda ma ei tea. Igatahes võlgnen temale
tänu, et mr. Eastbond, singaleeslane ja
Shang-Lii oma elu v ollas lõpetasid, mina
aga elusalt võisin tagasi sõita Singa-
pore.“

Jan Elvenspock tõusis ja saatis lady
Diana ukse juurde.

„Ja n utid, armuline proua, mõistate teie
ja teised daamid ning härrad teie seltskon-
nast, et minu endine p olgus ahvide vastu
muutus t anulikuks armastuseks ja et ma ei
või näha nende surma, vaid võtan nad pa-
rem oma juurde ja katsun nende juu-
res seda jälle heaks teha, mis ma kord
vaese, aga tubli Tiitipe vastu olin patus-
tanud.“

Välja ürgmetsast.

Indiaani kirjanik **Ohijesa.**

Ohijesa on Dakota-indiaanlane. Nooremehena tuli ta tsiviliseeritud maailma, käis koolis ja temast sai arst. Elab praegu New-Yorgis tegeliku arstina ja kannab nime dr. C. A. Eastman. Temast on saanud tähtis ameerika kirjanik. Järgnevas jutus leidub palju indiaanlaste romantikat, mida 30—40 aasta eest Ameerika Ühendriikides veel küllalt oli leida.

Olin noor ja teadsin vaid vähe „milahanska'st“, „pikamõõgalisest“, nagu me nimetasime valget inimest, kui puhkes Minnesotas hirmus mäss, mis minu perekonna laiali ajas. Isa ja vend langesid äraandluse ohvriks — nad veeti minema.

Mind kasvatati onu majas. Onu püüdis kõvasti minus äratada kättemaksuviha valgete vastu ja tegi mulle pühaks kohuseks, isa ja venna arvatavat surma kord veriselt kätte maksta.

Soov kätte maksta põles minus; ma ihkasin päeva, mil ma oma palavad soovid võisin teostada. Onugi valmistas alati võitlusele ja suvel tuli ta jahilt ainult harva tagasi, mil tal kaasas polnud valge mehe skalpi. Kirjeldamatu oli ta viha „pikamõõgameeste“ vastu.

Ag ka imetaolikke asju kuulsin ma neist. Kuidas me neid neasime, see rahvas paistis meile kohutavana ja vägevana, nende teadus ulatas üleloomulikkuse rajani. Jutustati, valged saatsvat merele laeva, mida tuli juhtivat. Ent kõige imetaolikum oli, kui seda kuulsin, neil olla tulised laevad, mis mürisevat üle mägede ja orgude. Kuid seda ei suutnud ma uskuda.

Mõned olid seda koletist näinud ja jutustasid, see heljuvat mäest märke, temas istuvat kõuekotkas; nad olid kuulnud isegi ta lahinguhüüdeid. Meie õpetajagi kinnitas seda kõik.

Püsse ja nii mõnda teistki asja, mida Kaanada valged elanikud kaasas kandsid, olin ma juba näinud, sellepärast oli mul mingisugune kujutelm valgete üleloomulikkudest asjadest. Kuid ühel päeval ma kuulsin, nad olla üle Missouri ja Mississipi sillad teinud ja olla ehitanud kaljudest, kividest ja puust mäekõrgused majad.

Need teated rõhusid raskesti minu meelt. Viimaks võtsin enesele vabaduse ja küsisin onult, mispärast siis see suur saladus sel-

lise suure vaimuga valgeid varustab ja mitte parem meid, dakotalasi.

„Mispärast on siis duta, punane mees, osav valmistama noole ja vibusid ja mispärast puudub see osavus aatshi-suul (mehel, kes ei tantsi) valgel? Suur saladus teab, mispärast kõik peab olema nii ja mitte teisiti!“ vastas onu.

Valged olid vististi südametud, nad on ju ühe osa oma vendadest teinud orjadeks. Varemalt ei suutnud me uskuda, et leidub orje, kuid neil „pikamõõgameestel“ on see ebainimlik komme. Uskusin, et nad oma orjad kord ju mustaks on värvinud, et selge vahe oleks nende ja peremeeste vahel, ja seitsaadik töid need orjad ka oma lapsed mustadena ilmale.

Nende elu ülim soov oli võimalikult rikkaks saada ja võimalikult palju maad omandada. Nad tahtsid, et kuuluks kogu maailm neile. Kolmkümmend aastat tagasi katsusid nad meilt kogu maad osta. Ja siis tuli mäss ja nad kihutasid meid kõik meie ilusaltel põldudel minema; kõik läks nende omanduseks.

Kummalised inimesed olid nad. Päeva jagasid nad tundideks nagu meie aasta kuudeks; kõike mõtsid nad täpselt. Raasukestki oma omandusest ei annud nad käest hinda küsimata. Mina mõistsin, et rikkad pidusid annavad ja hulga külalisi kutsuvad, kuid ei leidnud olevat sugugi ilusa, et külalised peo lõpul kõige eest, mis olid söönud ja joonud, pidid raha maksuma. Mina ise nägin Minnasotas, „Valge Kalju“ juures, meest, kes inimesi kutsus trummipõristamise ja vile puhumisega lauda, aga kui külalised olid kõhud täis söönud, siis nõudis ta neilt raha.

Kui Minnasotas algasid rahutused, ilmusid mõned valged nõiad meie, indiaanlaste, keskele. Nad pühitseid iga seitsmendat päeva pühapäevana. Seks otstarbeks ehitatud majadesse kogusid nad, laulsid ja palvetasid ja rääkisid oma suurest saladusest.

Mina ise pole iial selliseid tseremooniaid näinud, aga olen kuulnud, nad olla seal midagi ette lugenud suurest raamatust. Tõesti läksid nad paljudes asjades lahku neist valgetest, keda me siamaani olime tundma õppinud. Need ei pidanud ühtki päeva pühaks, meie ei näinud neid kunagi palvetamas, samuti ei rääkinud nad suurest

saladusest. Sõjas on neil juhid ja pealikud mitmes auastes. Need ajasid auastmeta mehi vaenlase vastu nagu antiloopide karja. Nimelt selle sunduse ja nende isikliku vapruste puuduse pärast ei leidnud me neis iial väärilisi vastaseid.

Olin saamas viieteistkümne aastaseks, kui mulle mu onu kinkis vana eestlaetava püssi. See saladuslik raud, see lõhhev pulber, „hõõrutud süsi“, kuidas meie seda nimetasime, äratas minus mõtteid ja kõik nooreseas õpitud sõjalaulud tulid mulle jälle meelde. Oli, nagu vahetuks minu kogu olemus, nagu kasvaks noorest mehest mees. Varsti on mul võimalus valgetega kokku saada, ja siis saan ma oma isa ja venna surma kätte maksta. See oli minu korduv mõte.

Teatud ajast saadik palusin ma südamest suurelt saladuselt õnnistust, et ta minu kavatsusi ja plaane toetaks. Vaevalt möödus mõni päev, mil ma talle ei ohverdanud poole oma jahisaagist, et võita tema poolehoidu. Oma inimesi ei näinud ma tihti päevade kaupa, ma otsisin üksildust. See andis mulle jõudu ja kindlust.

Ühel päeval, ma viibisin oma harilikul igapäevasel jahil, tuli kaks võõrast meest meie külla, nad olid põgenenud üle Kaanada piiri, ja kuigi nad olid indiaanlased, kandsid nad ometi valgete rõivaid. Õnne oli neil olnud, et mina oma püssiga ei olnud kodus.

Minu isa oli see! Ta tuli ühe indiaanlasega, kes teed tundis, ja leidis meid pärast paljuaastast asjatut otsimist. Indiaanlastega, kes suurt mässu juhtisid, oli temagi vangistatud. Nad viidi Davenporti. Vangipõlves oli ta palju kummalisi asju õppinud doktor Williamsonilt, misjonärit. Ta sai mõne aasta pärast vabaks ja asus elama Missouri kaldale asutatud uuele maalale, kus ainult indiaanlastel oli luba elada.

Tema taipas varsti, et seal paigalpäsimine indiaanlastele tähendas pikaldast surma nii vaimliselt kui ihuliselt. Mõne seltsimehega nõu pidades otsustas ta valge mehe moodi elama hakata. Nad lahkusid, ei võtnud valitsuselt vastu mingisugust toetust ja leidsid enestele uue kodu Big Sioux jõe kaldal, kus igal elanikul võis olla 160 klafterit põldu omanduseks.

Hiljem otsustas oma kadunud poega üles otsida, kuigi lubata üle piiri minek oli kardetav. Viimaks pika aja pärast leidis ta läbi ürgmetsa õige tee meie juurde.

Kui ma, lastud metsloom seljas, külale

lähenesin, ei mõtelnudki ma suurele pöördele, mis mind ootas.

Minu nägu põles ärevusest, kui ma valgete rõivastes võõraid mehi nägin. Tuline kättemaksuhimu lõi mu südames loitma.

„Mis see tähendab?“ kisendasin ma onule juba eemalt.

„See on sinu isa, poiss, keda me leinasime, nagu oleks ta olnud surnud. Nüüd tuli ta sinu juurde.“

Ja isa lisas:

„Olen õnnelik, et minu poeg on tugev ja julge. Sinu vennad omasid valgete viisid ja mina tulin nüüd sinu juurde. Minagi tahan elada valgete viisil ja soovin, et sina nende kombel saaksid heaks inimeseks.“

Riided tõi ta mulle: neid olid valged kannud. Meeleheitlikult võtsin nad vastu.

Juba mõne päeva pärast reisisime Ühendriikidesse. Tundsin enese olevat nagu surnu, kes vaimude riigis vaarub. Kõik mu mõtted pidid uueks saama. Kui teistsuguseks saab seitsaadik minu elu.

Sügavas südames aga olin ma väga uudishimulik ikka enam ja enam valgete ime taolisi asju ja korraldusi tundma õppida. Isa ei olnud mulle ütelnud, et me „tulise laeva“ roobaste lähedal viibisime ja et see iga silmapilk võib saabuda.

Äkki kostis kinkude tagast kummaline vilistav toon. Hobused ajasid metsikult püsti, kuulatasid ehmudes ja jooksid siis kohkunult hirnudes laiali. Mina kargasin hobuse turjale ja kihutasin kaugemale. Oli ilus, selge päev, ma ei mõistnud, mis see võis olla, mis teeb nii hirmsat mürinat ja raginat, nagu lõhkeks maapind.

Vaevalt jõudsin kingule, kui rong lähenes. See oligi siis see tuline laev, mis üle mägede tormab!

Isa laulis igal hommikul laule ja luges üht raamatut. Ühel päeval haarasin ma juba püssi järele, et minna jahile, aga isa hoidis mind tagasi, palus, et teda kuulaksin.

Imestades vaatasin teda. Laulis, mis ta mulle laulis, oli tihti esinenud sõna Jeesus. Mul polnud aimugi, mis see tähendas. Ja isa jutustas mulle, et Jeesus oli Jumala poeg, kes tuli maa peale patuseid päästma ja lunastama. Tema tahtmine oli see; et isa mulle järele tuli ja mu kaasa võttis.

Oli hiline sügis, kui jõudsime oma asundusse Lõuna-Dakotas, kus minu isa teiste suguvendade seltsis valgete naabruses elas. Sellega lõppes minu metsik indiaanlaseelu ja palju valu ning rõõmu saatel segunesin ma valgetega.

Hoolitsevad isad.

Austria kirjanik **Michael Zvick.**

Nad ei olnud üksteist umbes kolmküm-
mend aastat näinud. Elus võib juhtuda, et
olud või saatus, nimetage seda kuidas ta-
hate, kaks inimest, kes olid istunud ühel
koolipingil ja kes tundsid esimestest noo-
rusaastatest peale seesmist sugulust, sügis-
lehtedena puhuvad erilinnadesse, ühe põhja,
teise lõuna.

Esimesel lahutusaastal pidas post veel
sõprussidet. Teisel aastal tundsid mõlemad
juba vajadust kokku saada, kuid kirjavahe-
tus oli juba loiuks muutunud. Kolmandal
aastal, kui jaht õnne peale nad oma tem-
posse oli kiskunud, tulid lapsed, mured.

See oli messil, kui kohtasid kaks sarnast
sõpra. Esimesel silmapilgul möödusid nad
üksteisest. Siis seisatusid nad mõlemad im-
pulsiiivselt, pöörasid korraka ümber ja uu-
risid üksteist pilkudega.

„Kurt — sina?“

„Mu nimi on Helmut.“

„Õige — Helmut!“

„Ja sa oled Max?“

„Sa arvad Ervini!“

„Õige, muidugi, Ervin!“

Nad kaisutasid üksteist. Nende ümber
vuhisesid autod, möödusid kellahelina saa-
tel trammid. Mõlemad ei pannud seda tähe-
legi. Kaks meest, üks suur ja kõhn, teine
väike ja paks, läksid nagu nõiduslikus une-
näos läbi tänavakära, nagu kartes, et elu
neid uuesti võiks kolmekskümneks aastaks
lahutada. Nad läksid koos restorani, valisid
mugava nurga ja kui mõlemad kübarad peast
võtsid, hakkasid nad heledasti naerma. Mõ-
lemad kandsid juba sügishõbedat juustes,
üks rohkem, teine vähem.

„Oleme mõlemad juba vanad,“ ütles üks.

„Tja — tja,“ ohkas teine.

Nad hakkasid kumbki õnnelikult naerma,
sest vanadus neid ei vaevanud. Kumbki
neist oli saavutanud selle aja jooksul oma
sihi: Ühel oli suur vihmavarjувabrik, teine
valmistas kirjutusmasinaid. Kaupmeeliku
osavuse ja eetikaga kobasid nad vastamisi
üksteise kirjataskuid ja olid rahul, kui veen-
dusid, et olid küllalt rikkad ja et neil ei
olnud põhjust sõimata minevikku või karta
tulevikku.

„Mul on armas naine ja laps . . .“

„Kujutle, minul ka. Avameelselt üeldud,

oleksin soovinud rohkem järeltulijaid. Kuid
lõpuks on nii parem . . .“

Siis kõnelesid nad äridest ja ikka jälle
äridest. See õhkkond oli neile verde läinud
ja ühendas neid rohkem kui noorusmäles-
tused. Tja, noorus on ilus oma nuppude ja
ja õitega. Kuid elurong on ammugi sellest
jaamast välja sõitnud ja seitsaadik vaheldus
väljavaade ühtelugu. Kes võib siis seisatuda
mineviku juures, pealegi sel kiirel ajajärgul,
milles elame? „Jätame selle luuletajatele,
eks?“ arvas suur. „Neil ei ole niikuinii mi-
dagi teha.“ Mõlemad naersid ja tellisid veel
pudeli veini.

Nad ei märganudki kui kiiresti tuli õhtu.
Väike pani seda esimesena tähele. Ta oli
üldse elavam; ta tõmbas kulduuri vestitas-
kust ja kargas ehmunult üles: „Jumala pä-
rast, kahekümne minuti pärast läheb mu
rong ja ma pean homme tingimata äris
olema!“ Nüüd meelestus ka suurele äri ja ta
tõusis: „Nüüd, mu armas, tahame aga tule-
vikus hoolega üksteisega korrespondeerida.“
Ta ulatas sõbrale visiitkaardi aadressiga.
„Muidugi,“ vastas teine ja andis samuti
oma kaardi. Nad jätsid tugeva käepigistu-
sega jumalaga ja kadusid peagi linna möl-
lus. Üks sõitis põhja, teine lõuna.

Oli möödunud aasta. Äri korraldamisel,
kus kõik pööratakse pahurpidi, leidsid mõ-
lemad sõbrad visiitkaardid, mis nad ükstei-
sele olid andnud. Kumbki neist tundis süd-
ametunnistuse piina. Samal õhtul istus
väike — ta oli ju elavam kui suur — kir-
jutuslaua taha, mõtles mõned minutid ja
kirjutas:

„Mu armas Helmut!“

Sa näed, et ma ei ole unustanud oma lu-
badust, et kirjutatan sulle. Kuid sina, mu ar-
mas . . . Kuid ma ei tee sulle etteheiteid,
sest tean, mis tähendab omada äri ja pea-
legi suurt. Sellepärast ei ole ime, et pere-
kondlikeks asjuks vaevalt vaba aega jääb.
Olen kogu aasta millegi peale mõtlema pi-
danud, (väike valetas, sest see mõte tuli
talle alles kirjutuslaua taga), ja ma usun,
et see teeb meile mõlemile rõõmu. Meil
mõlemil on laps. Mõlemad lapsed on juba
selles vanuses, kus peab oma pesa ehitami-
sele mõtlema hakkama. Ja miks ei peaks
meie lapsed meie sõprust jätkama? Sa mõist-

sid vist mind, eks ole? Kevadepühad seisavad ukse ees, mis on ilusaim aeg mõlema noore inimese kokkusaamiseks. Kui oled mu ettepanekuga nõus, teeksin ettepaneku ükskõik, minu või sinu juures. Ootan su vastust ja tervitan tundmatul viisil su perekonda.

Su sõber Ervin.“

Viiendal päeval tuli vastus:

„Mu armas sõber!

Miski ei võinud mind rohkem rõõmustada, kui su kiri. Su veetlev idee, millest mulle teatasid, valmistas mulle suurt rõõmu. Olen samuti kogu aasta selle üle järele mõtelnud (ta valetas nagu sõbergi). Sa küsid, kas olen nõus, et meie lapsed omale pesa ehitavad? Kas võin ma kujutella paremat paari kui on meie lapsed, kes ometi kindlasti loodusseaduste järele on pärinud meie omadused? Kas ei tunne meie ükssteist korralikkudena ja ausate inimestena? Elame juba väljas suvilas. Sellepärast usun, et on kõige parem, kui määrame oma laste kokkusaamise minu juures kindlaks. Loodan, et sa ja su abikaasa sellega on nõus. Tuloku päeva palun telegrafeerida. Mu abi-

kaasa on sama õnnelik nagu mina ja saadab sulle ja su perekonnale omad parimad soovid.

Su sõber Helmut.“

Kas rendezvous'ist sai asi? Endastmõistetavalt! Kui kaks ausat ärimeest annavad üksteisele kirjaliku lubaduse, siis võite olla kindel, et see lubadus saab teostatud. Kuid on vana lugu, et lapsed kannatavad isade vigade pärast.

Asi on nimelt järgmine: üks mõlemist sõpradest oli kolmekümne aasta jooksul õppinud kirjalikult ja suusõnaliselt oma vihmarvarjusid kiitma ja teine oskas osavalt oma kirjutusmasinaid propageerida. Kuid kui mõlemad ärimehed esimest korda elus pidid perekondlist probleemi lahendama, muutus nende äriosavus kasutuks. Nad olid nimelt unustanud üksteiselt küsida, mis soost olid lapsed. Kui rong lõpuks peatus õnnelikus jaamas, kuhu olid kogunud sugulased ja tuttavad, olid kõik väga hämmastunud, kui „paar“ osutus kaheks nooreks tütarlapsiks — üks suur ja kõhn ja teine väike ja paks . . .

Just nagu isadki . . .

Ootel.

Jakob Liiv.

*Ju looja läinud uhke päike,
Aas, jõgi balli uffu vaob,
Ja ehapuna viimne läige
Õõ tiiva alla peitub, kaob.
Kuid mina ainult üksi veel
Käin, seisain vaiksel mefisa teel
Ja ootan sind,
Mul tuksub rind.*

*Kuu tõuseb, suurduub minu lootus . . .
Kui valgemaks läeb mefisa ja maa,
Siis lõpeb vahest igav ootus,
Ma usun, et siis tuleb sa.
Mul rõõmsamaks nüüd muutub meel,
Sa oled vist ju poolel teel.
Nii ootan sind.
Mul tuksub rind*

*Ju kesköö jõuab, sügav vaikus,
Kus uinub iga laulev lind,
Suur rahu asub kõigis paigus,
Ei vaiki selles minu rind.*

*Mu verelööke kuulen ma,
Ja õhkan kurvalt tahtmata:
Sa petad mind,
Mul raske rind!*

*O, kallim, sinu lähiduses
Ei olnud õõ mul tiial pikk,
Nüüd kahvluses ja kannatuses
Siin tundub ta kui igavik.
Ma olen ootel kurb ja nõrk,
Mu silma ees kui tume võrk.
Ei näe ma sind,
Mul raske rind.*

*Kes suudab mulle jõudu anda?
Kust leiain lobutust ma veel?
Ei jaksa südant koju kanda,
Nii raske tundub ta nüüd teel.
Kord punas koiduna su pale,
Su suudlus oli kelmus, vale . . .
Sa petad mind,
Mul raske rind!*

Mänd mäel.

Poola kirjanik **Juljan Ejsmond.**

Lugu männast mäel saab kurb, sest vaevalt oli ta mäel metsast kõrgemale tõusnud, kui juba kuldne välk temasse armus oma armastusega, mis oli täis tuld.

Välgul — kui taeva pojäl — oli tuline roostekarva keha ja mänd — kui maalaps —, mille uhke tüvi sarnanes hiiglasambale, läikis kui vask ja tuli.

Välk ihkas tema järele, peitudes mustas pilves, kuid mänd oli tema eest oma kahara ladva kui musta pilve all varjus.

Mänd kõneles tasakesi ja imeõrna häälega, nagu see on omane puude kohinale, häälega, mis paistis olevat õrnus ise, välk aga hüüdis teda mürinaga, mis pani kogu metsa vabisema. — —

Männasse oli meeletult armunud ka tihniku punakaspruun balletitantsijanna, alati lustiline ja vallatult tantsiv orav, poola metsa hurmav ahvikene, samuti ka puutüvede tõsine arst, kirju rähn, nagu ka teda ümbritsevad hallid hebemed ja roheline sammal, mis alistuvalt lamas ta ulkete jalgade ees.

Mänd aga mõtles vaid välgule, kartis teda ja ihkas tema järele ühtlasi. Ta oli teda armastanud juba siis, kui ta oli olnud alles väike ja noor mänd, kes kasvas nägematult tihnikus, väike noormänd, roheline ja sinika varjundiga, nagu oleks osakene taevasinast tema verinoorele ladvale langenud, nagu oleksid ta okkad joonud seda safiirisinast, mis neil selgeil päevil säras.

Palavatel tundidel, kui kuumakskõetud õhk päikeses virvendas ja väsinud maa kohal elavad tulekeeled tantsisid, unistas mänd tulevat äikest tundes välgust, mis ta kõrd pidi pimestama ja omale võitma.

Kui aga kaugele taevale ilmus mõni must pilv, kust liuglesid verised välgud, siis tundis ta hirmu, metsikut hirmu, nagu see inimestel juuksed peas püsti ajab, ja see pani ta värisema.

Kuid välk ei pannud tähele väikest mända. Tema otsis taevaulatavaid puid ja tormas nende kaisutusse, valjusti pilvedest maha kukkudes. Ja põletas nad ära lõõmavas kaisutuses, milles peitus surm. — —

Leinas hakkas mänd muutuma kollaseks. Tema rohelisse latva tekkis siia ja sinna kollakaspruune okkaid.

„Pole ime,“ ütles orav ja laksutas viha-

selte keelt, „istud alati, kurb mänd, oma kohal — kõik see tuleb liikumise puudusest. Peaksid minu seltsis keksima ja elust rõõmu tundma!“

Ja rähn noomis:

„Kogu päeva näen ma vaeva ja kisun su koore alt välja näotuid ussikesi (selle juures lakkus ta oma nokka). Täitsa muidu näen ma hirmsat vaeva (sellest vaevast oli ta ise õige paksuks paisunud). Ja kõik see ei aita. Arvatavasti on su koore all veel hulk nägematuid tõuke. Pean ennast ohverdama, sa tänamata mänd, ja neid hävitama. . . .“ (Siin lakkus ta teist korda oma nokka ja kisendas võidukalt.)

Kuid pehme sammal, kui ta oleks osanud rääkida, oleks öelnud:

„Sa närtsid minu silme all, kõrk mänd, sest sa vahid vaid taevast ta ruttavate pilvedega, kuid iial, kõrk mänd, ei vaata sa alla minule, kes ma su jalgade ees ustavalt vastu panen.“

Ja roheline puuhabe oleks öelnud:

„Armastavalt ümbritsen ma sinu saledaid oksid, sina aga ei näi sellest midagi teadvat, jõe mänd! Kus jääb siin lugupidavus minu halli habeme vastu? Maailmas ei leia sa kedagi, jõe mänd, kes sind nii hoolikalt varjab külmade põhjatuulte eest.“

Ja kui ta oli tõesti kurb, kõrk, tänamata ja jõe, siis oli ta kõige pealt armunud. —

Kuni lõpuks tuli tema tund.

Metsa kasvamine on puude tung päikese poole, lend taeva poole. Jõudis aeg, mil meie mänd selles tungis oma haljatiivulised vanaduskaaslased üle löi. Tema kõrgelekerkiv latv tõusis teistest latvadest kõrgemale taeva alla.

Männast sai nüüd metsaga kaetud kõrgustiku valitseja. Kunagi polnud ta olnud nii ilus, kuid kunagi ei olnud ta ka nii väga ihanud oma kuldse armsama ja tema surmava kaisutuse järele. — —

Palavusest piiratud maa oli juba hommikust saadik nagu palavikus. Raske õhk, mis täis elektrit, virvendas kui hull. Õhtul kuuldus läheneva kõue esimest tüminat. Must õõ kattis maailma.

Mänd seisis liikumata, nagu nõiutuna, ja vaatas tähtedele. Kogu läänepoolse taeva kattis paks pimedus. Kauged välgud vingerdasid nagu tulised maod.

Äike luuras õnnetustkuulutavalt, nagu

metsloom, kes tihnikus saaki hiilib, kuni kõige pealt kohale saabus kohisev maru. Ta kukkus mäel kasvavate puude kallale ja hakkas neid meeletult raputama, murdma, paenutama, ise selle juures hullumeelsena mühisedes.

Ja siis voolas vihma ja taevas mässas. Maa vajus vahelduvalt pimedusse ja silmapimestavasse valgusse. Pimedus oli seda mustem, et ta heledusele järgnes, ja heledus seda silmapaistvam, et ta alati välkus läbitungimata pimedusest.

Ühel sellisel valgel hetkel nägi ülev välk, kes ühes mustas piksepilves magas, esimest korda mända, mis mäel teistest mändadest üle tõusis, ja temasse asus palav igatsus ta järele. Ja ta kõnetas teda kõuekeelil, mis kogu maailma ja metsa pani ehmatuses vaikima. Mänd aga taipas, et see armastus oli hävitus, ja sosistas sellepärast kergesti kohisedes :

„Ma kardan . . . kardan . . .“

Ja tuuleõhk, mis selles sosinas sündis, lendas üles taeva poole, tabas kui tormituul rasket äikesepilve ja kandis ta kaugele tähtedeta öö pimedusse. — —

Hommikul pärast äikest oli ilm ilus ja värske. Õhk oli puhas kui metsallikas ja sügistaeval oli linaõite sinine värv.

Ei sel ega järgnevail päevil polnud näha äikest. Näha polnud pilviigi.

Pilved, kust välgud kord pidid rääkima, olid nüüd metsjärvede päikese käes soojendatud aurav vesi. Nendes polnud veel midagi välgust ega kõuest, nad olid allesläbi imbunud pilliroo vankumisest ja vesilindude kisast.

Veel iial polnud mänd nii sinine ja nii rõõmus olnud. Ta ärkas igal hommikul külma kaste vihmast nagu õnnepisarates.

Armas päike ümbritses teda oma kiirte helge õnnistusega. Ja selle päikese käes paistsid isegi kuivad okkad veel kuldsetena ja rõõmsatena.

Ümberringi olid kõik puud armunud päikesesse, ja mänd oli nüüd päikesele kõige lähemal. Sellepärast ütles ta :

„Kui kiirgav on armastus — kui ilus on kiiri armastada !“

Ja ta unustas nüüd oma metsiku igatsuse ja oli valmis vaikust ja rahu armastama.

Kui aga lõuna ajal helge palavus maad

haudus, valdas teda selline igatsus päikese järele, kelle armastust ta kartis, et sirutas oma kuldrootsad, vaigust lõhnavad oksade käsivarred laiali ja lausus meeletult armunud kohisemisega :

„Ma igatsen tema järele !“

Kuid välkki ihkas tema järele. — —

Kui mõnda puud ähvardab välk, siis lahkub temast iga eluolevus, nagu oleks talle surmaotsus laubale kirjutatud.

Mäel seisvalt männalt lahkusid ühel päeval nii alati lustilik orav kui tõsine rähn ja metstuvivid, kes oma pojad olid ta tüveõõnsuses välja haudunud.

Mänd taipas, mis see tähendas.

„Kui asi vaid mind puudutaks, ma jääksin tingimata,“ laksutas orav, „aga ma ei või olla kergemeelne — pean mõtlema oma lastele ! Ja sellepärast lähen ma kuskile mujale, kuigi ma seda puud armastan rohkem kui ühtki puud (ta väga maitsvate kädide pärast).“

Ja ta läks mujale elama.

„Lollus on oma nahka turule viia,“ kriiskas tõsine rähn. „Mända ei saa ma aidata, ja mina ise kaotan oma kalli elu, mis metsale on nii tähtis.“

Misjärele ta filosoofilikult eemale lendas.

Metstuvivid aga ei öelnud midagi, vaid nurisesid ainult kurvalt ja lahkusid männa õõnsusest.

Sellist hirmu tundsid kõik välgu eest, kes pidi tulema. — —

Ja ta ei lasknud ennast kaua oodata.

Ta tuli öösel mustas pilves nagu põrgust. Ja hakkas mända äikeste valgusel kogu metsast otsima.

Puud seisid äkki pimestatult, siis langesid nad tema hooi all surnult maha. Ta tabas neid hirmsasti, eksimata, surmavalt. Ta kooris põlisvanad oksad paljaks, purustas käsivarred. Ta löi puutüved puruks, kaapis juured maa seest nagu sisikonna välja.

Ja nii lähenes ta kõrgusele, kus mänd kasvas, hirmsasti, aga ilusana.

Kõik, mis siis sündis, oli silmapilgu töö.

Äkki heledasti särava hakates tormas välk männa laialilaotatud käte vahele. Ja mänd seisis selle suure armastuse leekides ja valgustas öö pimedust tulise paistega.

Kallid mälestused.

Hilda Kain.

Oli kevad, kui tulid Sa ning töid mu ellu palju päikest — palju uudrust. . . Mäletan, kuis käsikäes sammusime läbi lainetava rukkivälja; millele vaade oli taevalik. Otsisin jumalikke rukkililli, et pünuda pärga ja kinkida Sulle — mu unistuste jumalus, kuid ma ei leidnud neid, sest oli veel vara-kevad. Lahkusime tol õhtul parimate mälestustega, töötades tulla siis rukkiväljale, kui õitsevad meile mõlemile armsaks saanud rukkililled — — —

Möödusid päevad — nädalad, siis tulid Sa jälle — endine rõõmus naeratus näol, ja ulatasid mulle esimesena lubatud rukkilille, öeldes: „Kui õitsevad uuesti rukkililled — ei ole mind enam!“

Tummalt vaatasin Su silmi ja püüdsin ruttu unustada öeldud sõnu, sest ei tahtnud rikkuda ilusat õhtut kurva meeleoluga. Ka sinagi mõistsid mind ja hakkasid jutustama midagi ilusat — midagi armast. . . Nii jõudsimme niidule, mille kohal hõljus nõiduslik udu ja värskelt niidetud heina lõhn täitis kogu ümbrust. Midagi kaunimat oli selles suvises öös. Istusime vaikides üksteise läheduses, sest oli rohkem mõtteid kui sõnu — — —

Ulatasin nagu unenäos Sulle lahkumiseks käe ja kadusin kiiresti oma väiksesse tuppa, kus nutsin palju, palju pisaraid. . . Teadsin seda, et kaotan pea Sinu, ja Sinu kaotus oli mu hingele valusam löök!!! — Oli kevad, kui leidsin Sinu — ja nüüd on sügis, mil kaotan — — — Kas leidsin Sinu selleks, et kaotada?!!

Tormine sügisöö — — — Armutult kis kus sügistuul koltunud lehti puudelt — armutult riisus ta Sinugi minult! . . . Ootasid ja Sa tulid, et öelda mulle ütlemata jäänud sõnad. Suureks piinaks oli mulle see öö, ent siiski oli ta armas, sest kuul-

sin veel viimast korda Su armsa hääle kõla, Su ilusaid sõnu. . . Kõik, kõik Sinust oli mulle nii kallid!! — Kerkisid silmi ette helgete mälestustega möödunud kevad-suviõhtud — nad olid mulle igavesti kadunud! Sa viisid kõik õnne hetked endaga kaasa ja jätsid mind kallide mälestustega tormisesse sügisöösse — hüüdes veel lahkumisel: „Häid päevi! Ole õnnelikum kui mina, sest su unistuste päike ei upu uttu!“ Hea, et oli mälestusi, sest elasid ju peale Su lahkumise ainult mälestustest. Nad olid sama vajalikud kui õhk. Kannatasin lõpmata ja võin öelda, et inimene, kes poleks kaks aastat päikest näinud — mitte hinganud ja tilkagi vett joonud — poleks kümnendat osa sellest kannatanud, mis kannatasin mina. Teadsin, et kannatasid ka Sina, sest neetud haigus — tiisikus — tasandas Sulle teed igavikku — —

Ja siis oli üks jumalik detsembrikuu öö. Nõiduslikult särasid lumehelbed kuu paistel ja mu endine armas, üksik, väike tuba oli muutunud mulle õudseks, sest laual lebas kiri paari sõnaga: „Surnud sanatooriumis!“ — — —

„Oo, kui oleks mul võimalus — põgeneksin välja detsembrikuu öösse — ära sinna, kus oled Sina! Võtaks veel kaasa sellest ilusast ööst need säravad lumihelbed — liidaks nad ühte — pärlikeeks ja asetaks selle kee Su puusärgile — viimaseks kingiks minult!!“ —

Aga kõik oli ainult tühine mõttelend! Ainult mälestused — kallid — Sinust jäid mu hinge püsima. Ükski torm ei kisu neid sealt välja, ja kui kõrdub jälle kevad, suvi, sügis — kisendan mõttes Su järel: „Kuhu jäid Sina — mu südame suvi — mu jumalus — mu armastus?!!“

Eitede loba.

Inglise kirjanik **Will Scott.**

Teie kõik tunnete ju vanade naiste ebasuku, eks ole?

Võtame näiteks Simon Havilandi loo. Kõigepealt vaadatagu seda nime ja loetagu ta tähed kokku. Simon Haviland. Neid on kolmeteistkümme!

Vaatleme nüüd tema käekäiku, tema elu. Ta sündis 1840. Loeme need arvud kokku —1—8—4—0— jällegi tuleb välja kolmeteistkümme!

Ta sündis reedel, mis oli kolmeteistkümmes kuupäev. Tema ema oli tüdruk, kel mõtted mujal viibisid, ei kuulnud, mis mustlaseit temale majaukse ees jutustas; ta kihutas ta minema ja mustlaseit neas ära kogu selle maja kõigega, mis seal peitus, ka parajasti sündinu Simoni. Nii algas siis Simon oma eluteed õige raske koor-maga.

Oma esimesel sünnipäeval sai ta kingituse, iial ei saadud teada kellelt. See kingitus oli väike opaalnõel. Perekond tahtis nõela ära põletada, aga see meeldis baby Simonile. Ta karjus ja karjus ja oli vaid siis rahulik, kui ta tohtis seda nõela kanda. Kuigi kõik lapse pärast hirmul olid, pidi see talle ometi rinda pistetama.

Kui ta lapsevankriga esimest korda välja sõitis, läks tüdruk temaga redeli alt läbi. Kui see teatavaks sai, saadeti tüdruk viibimata minema, mis selgesti näitab, et redelid lapsetüdrukutele toovad õnnestust.

Esimese hamba sai Simon kolmeteistkümmendal. Mis veel pahem oli — mõni nädal hiljem sai ta kolmeteistkümmenda hamba!

Kui poiss nii vanaks sai, et tal juba oli vahetegemise oskus, siis tahtis ta tingimata saada väikest rohelist ülikonda, mida ta oma isa rätsepa juures nägi. Rohelist!!

Perekond kinkis talle shillingi, et ta roheline asemel võtaks tumesinise. Poiss jättis shillingi enesele, kuid jäi oma nõudmise juurde. Ta viskus koguni rätsepa põrandale maha ja hammustas rätsepa säärest. Viimaks sai ta roheline ülikonna. Ema nuttis sellepärast, aga Simon nuttis kaemini. Ja jäi võitjaks.

Küllalt vanaks saades läks ta kooli. Tegi

selle siledasti läbi ja võitis kõik võidud, mis üldse võita olid.

18-aastaselt palus ta ühelt firmalt kohta. Kolmeteistkümme noortmeest ihkasis seda kohta; tema oli kolmeteistkümmes ja sai selle koha. Kolme kuu pärast tõsteti ta palka.

Kui ta oli saanud kolmeteistkümme korda palka juurde, tõusis ta asetäitjaks direktoriks. Tema oli selles firmas kolmeteistkümmes asetäitja direktor.

Kolmeteistkümme aastat töötas ta samas firmas ja otsustas ennast siis iseseisvaks teha. Oma äri avas ta ühel reedel. Äri läks hästi.

Ühel päeval ärist tulles möödus ta trepil ühest neiust. See küsis talt, kus olla 13 büroo.

Simon teatas temale seda ja nad kõnelesid ka ilmast.

Talvellu.

Simon tundis neiu vastu nii suurt huvi, et enam muule ei mõtelnudki, niipea kui olid lahkunud. Ta oli nii hajameelne, et sel õhtupoolel kolm korda kolme redeli alt kolmes kohas läbi läks.

Mõni päev hiljem tähendas neiu juttu ajades (muidugi kohtasid nad jälle), et ta olnud kolm korda pruutneitsi. See huvitas Simonit väga. Ja ta palus neiu omale naiseks.

Kuus kuud hiljem laulatati nad. Simon oli oma pruuti päeval enne pulmi laulatuskleidis näinud. Ta kingitus pruudile oli kaelakee opaalidest ja noore proua reisi- kleit oli roheline.

Pulmareisilt tulid nad tagasi oma uude kodu. Tüdrukud olid nad võtnud mingisuguse büroo kaudu. Kui ta teenistusse tuli, selgus, et ta oli kõõrsilmadega! Esimesel ööl oma uues kodus nägi noorpaar noort kuud läbi klaasi!!

Ja jah . . .

Aastad lendasid, äri õitses. Perekond läks maale. Neil olid hobused ja vankrid, kutsar, teener ja tallipoiss.

Igakord, kui noorkuu paistis, õnnestus Simonil teda esimesena läbi klaasi näha. Jakui kusagil oli redel püstitatud, läks ta selle alt läbi. Esimeseks kingituseks pojale andis ta noa.

Umbes viiekümneaastaselt hakkas Simon väikseid vaatama, milliseid uusi maailmu ta võiks võita, sest ta oli ärist suure hunniku raha teeninud.

Ta ostis ühe teatri ja hakkas näitemänge finantseerima.

Esimeses tükis, mida ta finantseeris, esines kangelane täiesti mustas riietuses, mis teatavasti on paha märk. Kangelane sai kuulsaks ja tükki etendati sada korda järgimööda, mis tol ajal oli rekord.

Teise ja kolmanda tüki juures olid eel- osutused veel ebsoodsamad. Teise tüki peaproovil ütles üks näitleja viimase sõna ja kolmanda tüki esietendusel kandis peatege- lanna käes vausulest lehvikut! Mõlemad tükid rikastasid Simonit varandusega.

Kui autod moodi tulid, ostis ka Simon Haviland enesele auto. See oli roheline

vanker, ja kui autod numbrite alla pandi, sai tema auto nr. 13. Sellega ei juhtunud midagi paha.

Kui Simon seitsekümmend aastat vanaks sai, tegi ta oma kolmeteistkümnenda reisi Ameerikasse. Ta sõitis City of St. Cypri- aniga, mida nimetati õnnetuslaevaks, kuna teda alati mõni äpardus tabas. Nüüd ei juhtunud talle iial enam midagi, sest Si- moni kolmeteistkümnenda reisi ajal läks laev põhja. Kõik reisijad peale ühe upp- sid. See üks oli Simon. Ta päästeti, kui ta juba kaks päeva oli ühes paadis merel üm- ber uitanud. Ta oli saanud kergesti kül- me tada, kuid ei tarvitsenud heita voo- disse.

Möödunud nädalal sai Simon 90 aastat vanaks. Selle päeva auks tegi ta autosõidu. Tuli kokkupõrge. Ta tõmmati rusude alt välja ja kanti majja, milles elasid kaks vana naist. Ta asetati voodisse ja toodi arst.

„Kui vana te olete?“ küsis doktor.

„Üheksakümmend,“ ütles vana Simon.

„Tihti haige olnud?“ küsis doktor.

„Mitte ainust päevagi,“ ütles Simon.

„Ta on saanud kerge shoki,“ ütles dok- tor. „Paari päeva pärast on ta jälle jalul. Andke talle hästi süüa ja hoolitsege, et ta heas tujus on.“

Nad andsid talle hästi süüa.

Järgmisel hommikul tuli arst jälle.

„Ta on surnud,“ ütlesid naised.

„See pole võimalik,“ ütles doktor. „Olek- sin võinud vanduda . . .“

„Me teadsime, et enam lootust ei olnud,“ ütlesid eided.

„Mina ei taipa, kust te seda võisite teada,“ ütles arst. „Vaatasin ta ju tõsi- selt läbi.“

„Aga teie ei tea, mis meie teame,“ ütlesid eided.

„Noh, ja mis te siis teate?“

„Eile õhtul söögi juures . . .“

Eided jäid vait ja vaatasid üksteisele näkku.

„Edasi,“ ütles doktor, „mis sündis?“

„Tema lükkas soolatoosi ümber!“

Kes meie järel tulevad.

Saksa kirjanik *Thea von Harbou* romaan.

1

1.

Akaatsiad õitsetesid Lubiini ümber.

Kesk elavat kulda, kaugel eemal küla-servast, asus Jens Hollanderi maja ja lille-oad, suured sinised kellukesed ja metsroosid olid laguneva müüri nii endi võimusesse võtnud, et kuldne õitseng näis sädelevana merivaiguna, mille olid hoolimatud käed kõrvale heitnud, tundmata ta väärtust.

Kui elas veel Anne Hollander, oli Jens ta hoolikalt kaitstud lilleaias ainus umrohi, mis kasvis metsikult ja lopsakalt, kelle peast ta ei saanud kirjuid ussikesi noppida ja kelle pärast neas vana Wehrhahn tundi, mil ta oli saanud külakoolmeistriks. Ükski jutlus ja ükski peks ei suutnud poissi nelja seina vahele sundida. Ta jooksis eemal kodust ja kooliõpetajal koolist ja talupoegil töölt ja lõpuks ei leidunud Lubiinis ainustki inimest, kes ei oleks tundnud tulist ja õiglast viha Anne Hollanderi metsiku poisi üle.

Kõige meelsamini pikutas ta päevad ja ööd kaugel nõmmel, kus seisis üksik määnd, kel torm oli murdnud ladva. Seal lebas ta selili, vahtis pilvi jajuurdles selle üle, miks nende ettesirutatud pead ikka vaatavad igatsevalt ülespoole ja kaugusse ja mitte ialgi alla maa peale.

Kuna küla juba virgus töö tervest unest ja uuest päevast tugevate rusikatega kinni haaras, hiilis ta koju, metsik ja arg. Iialgi ei olnud üks kinni. Ema valvas veel, kui ta tuli. Ta ei tänanud teda ialgi selle eest; ta hingas ainult sügavasti ja nagu lämbudes, kui ema mööda minnes silus ta juuste üle ja siis kustutas väikese lambi, mis oli põlenud heledate ruutude taga kogu öö, et näidata talle koduteed.

Iialgi ei olnud ta seda tähele pannud, kuni ühel ööl aknad jäid pimedaks. See oli nii võõras ja nii heidutav, et Jens Hollander jooksmas pani ja ähkides pimedas urtsiku ees maha langes, lüttes otsaesisega vastu läve. Majas jäi kõik vaikseks. Tuli oli kustunud. Seal ei põlenud enam lamp.

Anne Hollander oli surnud.

Nüüd sai väike, õitsev maja rahutu pere-mehe. Iialgi ei nähtud teda ema haual. Nagu arg, haavatud metsloom, tige ja vaenulik, elutses ta päeviti lohakusse jäetud ruumides. Kuid öösiti — tormiöödel, kui

tähed uppusid pimeduse meres — täheöödel, kui vaikus lebas nõmmel nagu väsinud käsi salajasel haaval — jooksis Jens Hollander oma surnud majast minema ja teda kihutas taga mahajäetuse õudus, kuni ta kukkus ja käed pöösastest kinni haarasid.

Anne Hollanderi puhtas lilleaias kasvis umbrohi lopsakalt, valged ja punased metsroosid õõtsusid lõbusalt tuules. Nad kasvasid vihmast pimedate akende läheduses.

Siis jooksis Jens minema ja ei tulnud tagasi.

Külas ei pandud seda kaua tähele ja siis ei kurvastanud keegi. Nad ei pärinud ka mitte, mis oli saanud metsikust poisist. Ainult Andres Spanke, kes oli üks kavalamaid, kes kuulevad lamba villa kasvama ja sääski aevastama, arvas, et Jens Hollander narride sekka on läinud, kes tahavad lõigata kulda, ilma et nad oleks külvanud hõbedat. Ta olevat lahkunud Hamburgist laevaga ja pesitsevat seal kuskil all, kus koolis maa-kaardil lõpeb maailm, mustade juures. Ja seal olevat kuradil veel kergem Jens Hollanderit võrgutada.

See oli saatus, mida nad sellele võrukaelale olid ennustanud ja soovinud ja sellega rahustusid lubiinlased ja unustasid peaaegu, et väike maja külaserval oli omanud pere-mehe. Kuid ühel õhtul tuli metsik lapsekari kirikuõpetaja majast tühjade kätega akaatsiate lõikamiselt tagasi, langes rohu-tirtsuparvena õrna ema üle ja kisendas kooris, et Jens Hollander tagasi on tulnud.

Kuid ükski ei olnud teda ära tunnud, kui ta üle nõmme oli tulnud rippuvate õlgadega, kitsas ja nagu tahtes veel peale tööpäeva lõppemist päevakoormat kanda ja kahvatult pruun nägu väsinud ja närtsinud nagu oleks haigus seal laastanud ja halba külvi kortsudesse paisanud.

Kulda ei näinud Jens maailma lõpus leidnud olevat ja see oli kibe pettumus Libiini noorrahvale, kes truult oli uskunud, et Jens Hollander ühel ilusal päeval tagasi tuleb, kaasas hiiglakott täis võõraid toredusi, mille raputab nende üle. Kuid komps, mida ta kandis, oli nii lõhkine, et varandused ehk teel välja võisid kukkunud olla.

Pikkade sammudega, mis olid väsinud ja ükskõiksed, sammus ta külatänavat mööda kuni pagariärini. Ta ei teretanud kedagi teel, ei tõstnud ka pilku, kui nõudis üma-

rikult, puhtalt naiselt saia. Alles, kui see umbusklikult tõstis teravate sõrmedega hõberaha, mille ta lauale oli pannud, tõstis Jens Hollander pea ja vaatas talle otsa. Ja tugev naine ehmus Jeni silmade üle, mille hele sina ei vaadanud sõbralikult valgelt põhjalt nagu teistel ristiinimestel, vaid näis ümbritsetud laiast, kollasest rõngast, mis oli hirmuäratav.

Seal juures naeris see inimene veel, kui märkas naise ehmatus, tasast, väsinud naeru, mis oli kohutavam kui vandumine. Pagarinaine tänas loojat, kui õudne inimene majast lahkus ja oma väsinud käigul, mille jaoks jalad näisid liig rasked, külatänavat mööda edasi läks õitseva maja suunas nõmmel.

Ei, Jens ei olnud kulda leidnud, kuid narride sekka oli ta siiski läinud. Ja oli seal unustanud kõnelemise. Enamasti istus ta, käed põlvede vahel, oma maja lähel ja vahtis tänava poole, mis tuli linna poolt. Mõnikord, päikese loojenemise ajal, sammus ta kuni esimese künkani ja siis nägid lubiinlased ta kõhetut, riidetest väljakasvanud kogu puupildina vastu ehapunast taevast seisvat.

Kui varjud kahvatusid, tuli ta väsinult tagasi ja algas imelist askeldamist. Ta kuhjas maja kivisel õuel puuhalge, hagusid ja kuivi raagusid ja kui üle nõmme hiilis pimedus, süütas Jens Hollander tule, mis pani lagendiku kaugele punakalt leegitsema ja mis kogu öö vägeva tulelondina üle maantee lõomas. Leekiva tule ääres kükitas Jens Hollander ülestõmmatud põlvedega nagu tondilik vari, kes liigutas aegajalt käsivart, et kohendada tuld ja lisandada halge ja ta kahvatus, viletsas näos uurisid palavikus silmad tulekuma sarnase võimsa innuga, et näis, nagu Jens Hollander püsiks elus ainult igatsuse tõttu, mis tas valvas.

Andres Spankele sünnitas juba tõelist muret, et ta välja uurida ei suutnud, mille peale Jens nii innukalt ja usaldavalt ootas. Kuid tal puudus julgus teda küsitleda, sest see metslane vahtis niiviisi ringi, et kõige julgemgi keeletuks jäi.

Igal hommikul tuli Jens külla, et enesele tuua, mis vajas päevaks ja siis vaatas talle igatüksi järele, ilma et ta suletud suust midagi välja oleks saanud meelitada. Isegi kui ta avas huuled ostmisel, näis, et see oli töö ja häääl kõlas vaikimisest roostetanuna. Ta oli saanud narriks ja noored emad harjusid sellega, et ta nimega sundisid vastu-meelseid lapsi sõnakuulmisele.

Nad tundsid salaja kaasa ta metsikule

üksindusele, need Lubiini naised, ja nende hulgas ei olnud ainustki, kes ei oleks heameelega lappinud ta käristatuid asju või neid pesnud või harja ja seebivee abil Jeni maja puhastanud, et ta kurb üksindus vähemalt heledatest ruutudest ilma vaataks. Kuid nad ei julenud oma heast tahtmisest märku anda ja paluma ei olnud Jens eluajal õppinud.

Nii leppisid nad sellega, et õhtul — kui lapsed magasid, kui mehed kõrtsis üksiteisele selgeks tegid, kui suurepärane oleks maailm, kui nad seisaks tüüril — seisid sosistades majaustel, vaatasid Jeni tule poole ja ta võõrast saatust katsusid oma tööka elu sileda teega võrrelda.

Kirikuõpetaja proual oli iseäralik kalender enese jaoks; sest nagu ristiinimesed arvestavad neitsipoja sünni ja Islami usu tunnistajad Muhamedi põgenemise järele aega, arvestas õrn, roosiline naine seda oma lastekarja hulga järele, ilma iialgi selle juures eksides. Kui Jens Hollander läks narride sekka, tegi ta metsik Kristof esimesi samme, misjuures sai võitluses salatigeda tooljalaga armi parema silma kohale ja sellest oli möödunud nütüd tüheksa aastat. Tõukord oli Jens Hollander poisilik tuulepea ja näis nütüd vana mehena ja ükski ei mõistnud, mis kuristikku ta oli heitnud oma nooruse; kuid naised aimasid, kui tige pidi olema torm, mis oli purustanud Jens Hollanderi elu ja selle väärtusetuks teinud ja tundsid, et üksiku mehe kuumas ootuses oli valus saladus.

Jens Hollander ei hoolinud meeste jonnakast põlgusest ega naiste arast kaastundest. Kogu ta elu oli ootus ja palvelik igatus. Ta oli haige ja ei teadnud seda, ta nälgis ja külmetas, ilma et selle all oleks kannatanud. Ta ei lugenud enam päevi, mil nägi kauge linna kohal päikest laskuvat ja ei teadnud, kui tihti ta oli nõmmel käinud, et kuhjata puid tuleriidaks. Akaatsiad olid ära õitsenud. Ja nõmm muutus lillaks ja punaseks ja pruuniks. Jens Hollander istus oma maja ukse ees, mille küljes olid närtsinud lilled ja ootas.

Ja kui ta igatsus täitus, oli ta lootus nii nõrk, et tuhatkordselt unistatud pilt näis imena.

Majakese ees põles tuli ja kogu taevast põles sureva päeva leegitsuses. Punakalt sädeleval maanteel sammus naine, kes hoidis last käe kõrval. Rahulikult ja jõudsalt astus ta nagu inimene, kes läheneb sihile. Ta kogu ilusate, pehmete joonte ümberheljus õhtu soe sära.

Ta nägi küla enese ees, lebades vaikes orus, nägi onni kesk nõmme ja tuld selle ees ja silmas mehe tumedat kogu, kes kummardus, et kohendada tuld. Seal seisatas ta, pani käed suu ette ja hüüdis: „Jens! Jens!“

Pehmelt ja tugevalt, nagu hüüab rõõm.

Jens ärkas unistusist nagu haaratud südamest ja nägi, kuidas see tõstis lapse mõlemile kätele ja talle vastu ja lõi käed ümber pea ja jooksis, jooksis . . .

„Marlen! . . . Marlen! . . . Marlen! . . .“

Naine pani lapse maha ja jooksis mehe poole, kes haaras ta käed ja ta ette maha langes, pea ta põlvedel . . .

„Marlen, Marlen! Et sa tulid, Marlen!“

Naine kummardus ta poole ja surus ta pea oma rinnale, et mees tundis ta südame tugevat ja kiiret lööki. Ta surus huuled Jensi näole ja nimetas ta nime, ikka jälle, tasa ja vaikselt, kui hoigav nuuksumine, mis vapustas meest, rahunes naise armastuse rahulikus jõus.

Siis lasi naine Jensi vabaks.

„Tule!“ ütles ta. „Pead seisma sirgelt oma suure poja ees.“

Jens pööras pea ja, naist lahti laskmata, sirutas ta käe lapse järele välja.

Ent Hollanderi pahandatud poisihing ei leppinud nii kiiresti mehega, kelle pärast ema kord naermise ära oli unustanud. Kuid nüüd nägi ta, et mees oli haige ja lükkas lõpparve tegemise teiseks ajaks ning surus tugeva poisijõuga mehe kätt.

Nad astusid maanteel edasi, millel mängles tule kuma. Nad ei kõnelenud enam. Kuid Marlen tundis mehe tugevat, värisevat hingamist oma kõrval ja tundis kätt, mis lebal ta õlal, ala eplikult ja siiski käskivalt. Ta peatas veidi sammu. Ta huuled värisesid. Ta silmade sära lebas sooja helgina mehe drunikal näol.

Äkki, nagu oleks naine teda hüüdnud, vaatas Jens Hollander oma naise poole ja nähes selle silmade sädelust ja pehmelt avatud suu naeratust, kerkis ta noorus uuesti ta ees, nii et ta sirutas välja käsivarred ja tõstis naise kahe käega õhku, et kanda teda

„Marlen Hollander.“

Õpetajaproua näost valgus veri. „Hollander?“

„Jah. Jensi naine.“

Margrete Henssen hingas kord kiiresti. „Teie ei pea imestama, et küsisin kaks korda,“ ütles ta segaduses, „sest tänini ei teadnud ükski külas, et Jens Hollanderil on naine.“

„Seda ma usun,“ noogutas Marlen ja naeris. „Liigsest jutust Jens ei sure kindlasti mitte. Kuid nüüd olen siin ja jään siia. Tegin maja puhtaks ja tahan nüüd ta kodus töötada, et seal mugav oleks.“

„Töötada,“ ütles noor proua ja naeratas nagu inimene, kes on väsinud ja siiski magada ei saa. „Kui tahate töötada, ei ole see raske. Klaus Dorpi talus puudub ammu juba käsi, mis tööd ja rakke ei põlgaks. Vaene perenaine on juba terve aasta haige ja kuna peremees töötab põllul, on talus kõik segamini. Naabritel on igapäev tege mist enestega, nad ei saa aidata. Küsige ainult Hanne Dorpilt järele, küll siis kodule ja palkagi saate.“

„Hüva,“ ütles Marlen, „ja palju tänu hea nõu eest.“

Ta silitas käega väikese Liisi ümariku blondpea üle, kes vahtis avatud kalasuuga ta poole üles ja läks minema. Margrete Henssen astus majauksele ja vaatas talle järele ja jooksis siis hirmuhüüdega kööki, kus piim sisises hõõguval pliidil. Linapäine kolmik veeres taga järele.

Kus elas Klaus Dorp, teadis iga laps külas seletada: Lubiini suurimas ja ilusaimas talus. Lai ja valge ja veidi uhkeldav, nii lebas talu päikeses, kiirgavalt punase teliskivikatuse ja roheliste luukidega, mis jäid suletuiks haige perenaise akende ees!

Kui Marlen astus õue, haugatas koer uniselt ja vaikis kohe, nagu oleks lärmitsemine talle keelatud. Madalaimal trepiastmel elumaja ees kükitas teenija lollaka näoga, milles vesiheledad silmad näisid küsimusmärkidenä, ja hoidis last põlvedel, tillukest olevust, kahvatut ja viletsat nagu lill, mis ei näe päikest.

„Tahan perenaist näha,“ ütles Marlen ja lükkas totralt vahtiva olevuse teelt.

Majas oli pime ja külm. Soe päikesevalgus tungis kiiluna sumedasse pimedusse. Marlen avas järgmise ukse; tuba oli tühi. Läbi suletud aknaluukide pragude kodusid üle maja läve.

Marlen naeris nüüd . . . õnne vaikset, uhket naeru.

Tuli hõõgus veel kividel. Siis ilmus Marlen ja võttis tulest, mille oli süüdanud Jens Hollanderi igatsus, süsi pliidi jaoks, millest muutusid heledaiks majakese aknad. Ja nad jäid heledaiks kogu öö kestel.

Tuli majakese ees kustus . . .

2.

Üheksanda hommiktunni lõigid kostsid ülevalt kirikutornist, kui Marlen sammus

kesk nägusaid maju õpetajamaja poole. See oli kergesti ülesleitav omas nägusas asuses, omas mõnusas jõukuses, millele töö oli tahe ja mitte sund.

Lilleaed ulatus kaugemale ümbermaja ja ta peenrad, ümbritsetud madalast hekist, kandis sügise mahedaid, sügavaid värve. Üks õunapuoks, täis raskeid õunu, oli kaotanud toe. Marlen kummardus ja ajas selle püsti, tehes liigutuse, nagu pitaks ta puud. Suure pesuplatsi kõitel lehvis lumivalge lapsepesu ja rohelises lehtlas seisis pajukork-sarnase pesukuhjaga parandamiseks, et Marlen mõtles, et vagas majas terve kari metsikuid kuradikesi peab elutsema.

Majaukse sõbralikku rohelisse oli lõigatud suur süda ja enne kui Marlen sisse astus, luges ta sõnu uksele: „Kiidetud olgu, kes tuleb Issanda nimel!“

Ärev, väike kell tilises läbi maja. Puhtal kiviõrandal rudises valge liiv.

Õpetajaproua vaatas köögist pliiditulest õhetava näoga ja ta põlle alt, nagu uudishimulikud kanapojad kana tiibade alt, vahtisid ta kolme noorema lapse linapead.

„Tere hommikut!“ teretas Marlene lõbusate silmadega. „On õpetaja kodus?“

„Ei, mu mees on veel koolis,“ vastas proua Henssen sõbralikult ja veidi uurivalt. „Kui teil on kiire, võin talle järele-saata. Kes teie siis olete, armas naine?“ sädelevad paelad hämarusse. Kõrvalkambri hütis kaeblik hääl mingi paluva sõna. Marlen läks häälele järele.

Lävel seisatas ta ja pidi kõhima ja hakkas siis naerdes pahandama.

„Missugused lood! Kuidas võib inimene selles umbuses hingata! Miks elate kesk musti seinu, kui päike väljas ei tea, mis oma küllusega peale hakata?“

Ta noomituskõnele ei järgnenud vastus kohe ja Marlen Hollanderi silmil oli aega harjuda pimedusega ümberringi. Toas seisis ahi, mille valged kivid hõõgusid ja ta kõrval voodi kõrge padjahunnikuga, milles kükitas miski kõhetu, värisev olevus, vapustatud julmast ja inetust valust.

Nüüd vaikis Marleni naer kiiresti, ta astus kõrge aseme ette ja sirutas käed ette, et toetada vaest olevust oma rõõmsa jõuga.

„Niiviisi . . . niiviisi . . . võtke minust tugevasti kinni! . . . nii on õige! Mul on jõudu kahe tarvis . . . ja ärge nutke! . . . mitte nutta! . . . Küll asi paraneb . . . niiviisi, nüüd on hea! . . . Ja nüüd hingake sügavasti peale jõupingutust . . . nii on tubli!“ Oma käte vahel lasi ta haige patjadesse tagasi langeda.

Hanne Dorp hoidis avitavaid käsi tugevasti kinni nagu taputaim haarab puutivest. Ta ei kõnelenud kohe, vaid võitles hingamisega ja vahtis võõra naise poole. „Kes . . . kes sa oled?“

„Mu nimi on Marlen Hollander ja otsin külas tööd. Õpetajaproua saatis mind sinu juurde. Ta arvas, et võiksin sind seni aidata, kuni saad jälle terveks ja ise pere-naine võid olla.“

„Ma ei saa enam terveks,“ ütles Hanne Dorp, vahtides üksisilmi Marleni otsa. „Ma ei tahagi enam terveks saada. Mul ei ole enam jõudu, et elada. Kuid lapsed, näed sa, lapsed, nad hukuvad minuta! Ükski ei tule enam minu juure, nad tunnevad mu ees õudust . . . Ma ei saa neid enam noomida ja paluda, et nad oleks head ja teenijad neist ei hooli . . .“

„Vaata, nüüd olen mina siin ja küll ma juba nende järele valvan,“ arvas Marlen ja silus üle haige sasis juuste. „Ja kui nad on metsikuks muutunud, küll ma siis umb-rohu välja kitkun. Mul on eneselgi sarnane metsik poiss ja ma mõistan seda. Ja mis puutub terveksaamisenisse, küll ma seda ka juba õpstan. Ole mureta! Kuid selleks vajan abilistena õhku ja päikest. Miks on kõik aknad nagu kinni naelutatud? On valgus su silmile valus?“

„Ma ütlen seda —“ Hanne Dorpi silmi tulid pisarad. „Klaus ei tohi näha, missugune ma olen. Ta on üdini terve ja haigus on talle vastumeelne. Kui talus on haige elajas, tapetakse ta kohe. Ja sellepärast ei tohi ta näha mind, kui kord uksest pea sisse pistab.“

„Tahan su Klausiga kord kõneleda, et ta saab kohina kõrvu,“ pahandas Marlen. „Oled talle lapsi kinkinud ja end haigeiks töötanud ja nüüd ei ole sa talle enam ilus küllalt? Kui inimene ära heidab, mis on armastanud, heidab ta enesegi minema.“

„Mis on armastanud,“ kordas Hanne Dorp imelise näoga. Siis vaikisid mõlemad naised. Marlen tõusis.

„Nii siis, kui mind usaldate, tulen homme ja igapäev ja teen, mis on vajalik teha.“

„Tule,“ ütles Hanne. „Homme leiad eest ka mõlemad lapsed, need on nüüd koolis. Kas oled näinud kõige nooremat?“

„Jah. Kuid too unine olevus kalasilmadega, ei näe välja, et Issand oleks ta loonud lapsetüdrukuks. Kuid see ei tee midagi. Pane tähele, kui ma siin tegevusse asun, toon sinusse ja su haigesse lapsesse nii palju jõudu ja rõõmust meelt, et Klaus teid varsti jälle heledas päevalguses näha

tohib, kui see sul südamel kipitab. Ja nüüd ela hästi. Ja pisarad hoiä rõõmu puhuks, kas kuuled, Hanne?"

"Jah," vastas haige naine sõnakuulelikult. Siiski voolasid üle ta kõhetu näo pisarad, raskelt ja aeglaselt. Kui Marlen oli läinud, pööris ta pea seina poole ja lebas üsna vaikselt.

Lollakas, väike teenija kükitas ikka veel trepil ja kummardus ettepoole nagu tundes ikka veel Marleni käe tugevat haaret. Marlen võttis ta käest lapse ja tõstis ta kõrgele päikesepaistelisse õhku. See oli veidi kartlik; kuid naise tugevates kätes olinü palju rahu ja kindlust, et Hanne Dorpi valulaps hakkas naerma ja häälitusega, mis tuletas meele noort kukekest, plaksutas tillukesti käsi.

"Sa väiksekene! Meie saame headeks sõpradeks!" ütles Marlen ja suudles võõrast last.

Kui sammus üle õue, nägi ta kütüni juures meest, kes vaatas ta poole. Marlen ei olnud teda tähele pannud. Ükskõikselt läks ta edasi. Mehe pilgud jälgisid teda kuumas ja ähvardavas imestuses. Ta ei liigutanud end. Ta oli hambad huultesse surunud.

Nagu arg, vabastunud lind heljus lapse naer üle õue.

3.

Õpetajamaja aia ees mängis kolmik heasüdamlise, valge pitsiga, kellele pandi pähe lapsetanu ja kes sellega sugugi ei tahtnud leppida.

"Noh, linalakad, on isa kodus?" küsis Marlen ja haaris ukseingi järele.

Liisi, kõige mõistlikum, raputas peakest. "Isa läks uuesti minema, sinna", teatas ta ja näitas käega nõmme poole.

Marlen ei õelnud enam sõnagi, kuid ta kõnnak oli nüüd kiire. Kui õpetaja oli Jensi juures, tähendas see mõlemile halba tundi ja sellest oleks Marlen heameelega Jensi säästnud.

Sest Jens oli haige.

See ei olnud käega katsutav haigus. Kuid näis, et Jensi elu oli põlenud tuhaks ta igatsuse tules.

Kui õpetaja tuli küla poolt, oli Jens seisnud uksele ja oodanud Marleni. Ta ei teinud katsetki vaimulikku teretada, aga kui Hannes Henssen sõbraliku naeratusega käe välja sirutas ja ütles: "Tahan sinuga kõnelda, Jens!" astus ta raskelt kõrvale ja lasi õpetaja majja astuda. Kuid ta jättis käed seljale ja jäi ukse lähedusse.

"Meie ei ole üksteist kaua näinud, Jens,"

algas Hannes Henssen ja tõi enesele kannatlikult tooli. "Sestsaadik kui oled külas, ei ole sa veel aega leidnud oma endise õpetaja jaoks. Usun peaaegu. Jens, et hoidusid tänaval mu eest kõrvale."

"Ma ei ole iialgi teelt üles vaadanud," ütles Jens jonnakalt. "Ja ma ei suutnud uskuda, et õpetajahärra rõõmustab jälle ängemise üle minuga."

"Jens," palus teine ja üle ta mõtleja näo läks kiire puna. "Ütlesin sulle kord ajal, mis ammu on möödunud, palju kareidaid sõnu. Sa olid metsik sikuke mu karjas ja mina ehk liig noor karjane. Kuid kas ei ole ma võidelnud asjatult su pärast nii valjuse kui armastusega? Peame üksteisega rahu. Sind on elu oma kooli võtnud, mis oli valjum, kui see kool, millest sa põgenesid ja oli sulle õpetajaks, kes armastas sind vähem kui mina. Nüüd tee rahu kodumaaga ja matame mõlemad vaenulikkuse!" Ja jälle sirutas ta käe mehe poole ukse juures.

Jens Hollander ei liigutanud end. "Ma ei olnud iialgi teie vaenlane külas," ütles ta. "Olin ainult teisi kui teised. Ka nüüd ei pahanda ma. Mu eluteel on juba küllalt kive, ja inimestel ei ole vaja neid külvata ja üksteise jalgel sõtkuda, vaid peaks lubama igatühel rahulikult oma teed minna. Lõpuks vastutab igatüks enese eest. Ka mina pidin seda. Ja mis sünnib külas, on minust sama kaugel, nagu oleks see kuul."

"Jens, inimesed peavad üksteisega elama, see on ilus ja tark seadus. Igatüks võtku osa teise loomingu, teise arengust, siis alles on tervik saavutatud, mis on püsiv ja toob õnnistust. Su elu ei saa rõõmsamaks, kui seisad teistest eemal. Miks sa siis tulid? Mis ajas sind koju?"

"Narrus," vastas Jens, "mida kahetsen."

"Ära kahetse, mis on ehtne inimtüne, Jens: koduigatsus, koduigatsus päritud maakamara järele. Vaata, sa algad uut elu ja pealegi rikast elu. Hiljuti käis üks naine õpetajamajas, kes palus tööd, et koduneda su kodukohas. Kas näed, see tubli, ilus sõna rõõmustas mind südamest. Ma teadsin nüüd, et su elu on heades kätes. Kas ei taha sa oma naist veidi aidata, Jens?"

Jens litsus huuled kokku, ta silmad tumenesid. Kuid ta vaikis. Ta oleks meelsamini surnud, kui et oleks võõrale silmale oma elu ime avaldanud, mille nimi oli Marlen. Õpetaja õhkas tasa. Ta märkas küll, et Jens maailma lõpus oli omandanud veel kõvema pealuu ja juba ta poisilik jonnakus oli kuulnud olnud. (Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Pannkook

Kord elas vana pakikandja, kes kõik oma eluaja oli kuulnud, et rikkad inimesed meelisasti söövad pannkooke. Sellepärast ütles ta kord oma naisele:

„Küpseta mulle pannkooke!“

„Aga,“ ütles naine, „mul pole ju mune.“

„Tee nad ilma munata.“

„Mul ei ole ka suhkrut.“

„Noh, tee ilma suhkruta.“

„Ja koore asemel?“

„Võta vett.“

„Aga kust võtan ma valget jahu?“

„Tee mustast jahust.“

Kui ta nüüd kooke sõi, mis naine küpsetanud, raputas ta pead ja ütles:

„Mina ei saa tõesti aru, mispärast need inimesed nii meelisasti söövad pannkooke.“

Kaks talumeest kohlavad tänaval ja ferefavad.

„Jens,“ ütles üks neist, „minu eesel on haige. Mis andsid sa oma eeslile, kui ta haige oli?“

„Tärpenfiini,“ ütles Jens.

Nädal hiljem saavad nad jälle kokku.

„Jens,“ ütles neist üks, „andsin oma eeslile tärpenfiini ja tema suri selle tagajärjel.“

„Minu eesel niisama,“ ütles Jens.“

Mees on haige. Naine silitab ta kätt ja ütleb:

„Jah, mu armas. Ära mureitse midagi, Mõitesin järele, kui üks meist sureb, siis lähen ma lihtsalt oma õe juurde elama.“

„On kohe märgata vahet, sestsaadik kui oled abielus. Iial ei puudu sul kuue ees enam nõõbid.“

„Vististi! Nõõpide ette õmblemine oli esimene, mis mu naine mulle õpetas.“

Pangas.

Tuleb pankas mees ja küsib: „Te kuulutate, et toimetate kõiki operatsioone . . .“

„Jah, seda me teeme . . .“

„Noh, kas võiksite mul siis välja lõigata — pimesoolika?“

Luuletaja Klambund

armastas tihti tukkuda, prillid ninal.

„Mispärast magad sa prillidega?“ küsis temalt kord näitlejanna Karola Neyer.

„Olen väga lühinägeline,“ vastas Klambund, „ja ilma prillideta ei tunne ma ära inimesi, kedä unes näen.“

Lapsesuu.

Annakene silmitseb tähelepanelikult väikest praegu sündinud vennakest, kes kõvasi karjub.

„Ema, kas see poiss tuli taevast?“

„Muidugi, mu armas.“

„Kas tead, ema, ma arvan, et inglitel sellest väga hea meel oli, kui sellest kisakörist lahti said.“

Võib siiski olla.

„Ei või tõsi olla, et John kolm kuud vanglas viibis M nule üles ta, et viibis sugulaste pool.“

„See on tõsi ka, sest et tema sugulasedki viibisid vanglas.“

Mõtteid.

Rattasõitjad on kui kanad. Mõlemad tormavad viimasele hetkele vale suunas üle tänavaga.

Autod on nagu naised. Käi nendega pahasti ümber ja kulud kannad sina.

Kokkupõrgetel on alati teisel õigus. Kahju, et inimene alati see üks on, kes peab maksma.

Õige lugu.

Hilda läheb väikese poisiga jalutama. Vastu tuleb talle ta austaja ja saadab neid. Natukese aja pärast müksab poiss Hilda:

„Tädi, mul on häda!“

„Ole vai!“ ähvardab tädi tasa.

Jälle minnakse veidike maad edasi.

„Tädi, ma pean minema!“

„Kas sa oled vai, poiss?“ susistab Hilda.

Raske vaikus. Kuni poiss kisendab:

„Nüüd ei jõua ma enam pida!“

Ja enam kaasa ei taha minna.

Nüüd võtab suur mees väikese mehe vaikides käe kõrvale ja kaob. Siis ilmuvad nad jälle. Poiss hüüab rõõmsasti juba üle tänavaga:

„Tädi, temal oli sama häda!“

Üsna õige.

Kavatsen suvel reisida Pariisi. Mis see sinu arva-tes peaks maksma?“

„Ei midagi!“

„Ei midagi? Kuidas nii?“

„Noh, sellele mõlemine ei maksa ju midagi.“

Sensatsioon.

Mis oli meie isadele sensatsioon? — Auto.

Mis on meile sensatsioon? — Voorimees.

Mis saab olema meie lastele sensatsioon? — Jalakäija.

„Need ei sobi mulle ka! Soovin laiu kingi.“

„Mu härra, laiu kingi kanti mullu. Sel aastal kantakse kitsaid.“

„Aga — mul on veel mullused jalad!“

Hääl.

Kuulsas hotellis Biarritzis näidatakse võõrale täis uhkust üht võõrasteraamatut, milles mitme maailmajao suurimad nimed paradeerivad.

Selle raamatu ühel küljel seisab:

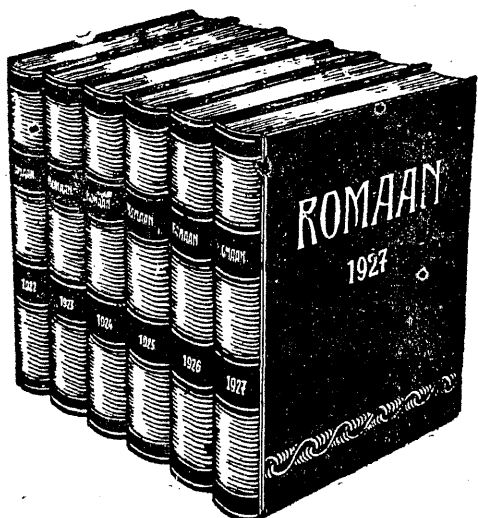
„Ilus hääl on hea Jumala anne, Maria Ivogün.“

Selle all seisab:

„Viletsaiki ei või põlata. Yvette Quilbert.“

Viimaks:

„Ilusaim Jumala-anne on vaikimine. Selma Lagerlöf.“

„ROMAAN”

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara — romaane, jutustusi, novelle ja luulet, mis pärit häilt ja loetavalt kirjandusest, väärtuslikus ja rahvusvahelises valikus.

Endiste aastakäikude hinnad:

Tugevas poolnahkköites: **Kõitmata:**

Aastakäik	1922 a.	Kr. 7.—	Kr. 5.—
”	1923 a.	9.—	7.—
”	1924 a.	9.50	7.50
”	1925 a.	9.50	7.50
”	1926 a.	9.50	7.50
”	1927 a.	9.50	7.50
”	1928 a.	9.50	7.50
”	1929 a.	9.50	7.50
”	1930 a.	9.50	7.50
”	1931 a.	9.50	7.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

Kus neid pole — tellige otse talitusest,
Tallinnas, Vene tän. 13,
 Telefon 437-18,
 kust teile raamatud kätte saadetakse ilma
 iga lisamaksuta.

A./S. ODOR

Tallinn, Kivimurru t. 2, tel. 310-98.

Soovitame

Lõhnaõli ja kölnivett;
Chypre, kõningsillieder. Magnolia, Quelles belles fleurs jne.
Divinia, Jaapani ja Oriental
 puudreid.

Iluduskreeme nagu:
Odor cream, Coldcream ja
Kasekreem.

Odor hambapastat ja pulbrit
Küünite lakki, huulte ja kulmu
pulki j.n.e.

Ostke, toetage kodumaa tööstust.

Kaunimad ja väärtuslikumad kingitused

on

Ed. Taska

algupärased kaunistatud nahatööd ja kunstköited.

Kes soovib omandada „eht-TASKA” nahatööd, see jälgigu igal ajal firma nimetust „TASKA—TALLINN—(Estonie).”

Müügil:

Tallinnas — kontoris Rüütli 32
 O/ü „Kodukäsitöö” kpl. Harju 48
 K/ü „Rahvaülikool” Jaani 6

Tartus: Akadeemilises kooperatiivis. Jaani 7.
 „Postimehe” kpl. S. Turg 16.

1932. aastaga alates oma

Juubeli-aastakäiku,

on „Romaani“ põhimõte jäänud samaks, millega me kümne aasta eest ta ilmumise avastasime: **avada Eesti lugejale maailma kirjanduse varaidad ja sealt temale kätte ammutada aastate kestel parimad palad ja väärtuslikumad teosed.** Uskudes, et oleme oma üleva ülesande siia maani jõudumööda täitnud, kuna möödunud kümne aasta jooksul oleme „Romaani“ lugejatele avastanud **ligi saja rahva kirjanduse** — mis on Eestis **esimene** selline sündmus —, siis võime nüüd tõsiselt tööta, et see põhimõte meil ka tulevikus maksma jääb ja me oma lugejatele tahame pakkuda ainult seda, **mis on hea ja üldiselt mujal maailmas heaks tunnustatud.**

Suurest tagavarast, mis 1932. aastal, „Romaanis“ hakkavad ilmuma, nimetan siin kohal ainult järgmisi romaane: 1. **W. Markeni „Radio-meess“.** 2. tuntud, „India hauasamba“ kirjutaja **Thea von Harbou** romaan **„Kes mele järel tulevad“** ja 3) Norra kirjaniku **Edv. Welle-Strandi**, **„Tuli põieb!“** Kõik need romaanid on haruldaselt põnevad ja kütkestavad.

Korda ootavad novellid Austria, Saksa, Itaalia, Helveetsia, Ungari, Prantsuse, Inglise, Norra, Rootsi, Soome, Läti, Leedu, Poola, Vene, Ameerika jne. kirjanikkude sulest. Peale selle mitmesugused teised artiklid, nagu huvitavad reisikirjad ühes pildi varustusega jne. Lühidalt: me tahame hoolt kanda, et ajakiri „Romaan“ jääks oma senisele kõrgele kirjanduslikule tasemele ja vääriks õigusega Eesti loetavaima ajakirja nime. Sama võime öelda illustatsioonide suhtes, kuna me ka ei unusta igas numbris lugejaile pakkumast mõistatusi, luuletusi jne.

Sellepärast: Jällenägemist uuel aastal! **„Romaani“ juubeliaastal! Tellimise hinnad on endised.**

GUST HEINMANNI

Kondiitriäri ja KOHVIK

S. Karja tän. 4. kõnetr. 445—47

ja **mugavam** ning solitsem **kohvik** pealinnas.

Pikk t. 11, kõnetr. kontor 432—46
saal 452—43

Alati saadaval värsked ja maitsevad kondiitri saadused, korralik teenimine ja mõõdukad hinnad

Kirjuseep „MARMOR“

on lühikese ajaga saanud igas majas esimese järgu tarbeaineks, sest

Kirjuseep Marmor — vahutab hästi.

Kirjuseep Marmor — kulub äärmiselt vähe.

Kirjuseep Marmor — on hea lõhnaga.

Kirjuseep Marmor'iga — pesu pestes jääb pesu värskes, lõhnavaks ja valgeks.

Tähelepanu: Iga tükk kannab templit „MARMOR“. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügile.

Seebi- ja soodavabrik PH. VAHTRIK ja J. MOSES,

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,
tel. 432-40.